



Olli-Pekka Mäkelä
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2021

OPPILASKODIN NUORTEN OHJAAMINEN JA TUKEMINEN ITSENÄISIIN TAITOIHIN

TIIVISTELMÄ

Olli-Pekka Mäkelä

Oppilaskodin nuorten ohjaaminen ja tukeminen itsenäisiin taitoihin

50 sivua ja 2 liitettä

Kevät, 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää menetelmiä nuorten itsenäistymisen tukemiseen sekä kehittää työntekijän valmiuksia ohjata haastavassa elämäntilanteessa olevia nuoria asiakkaita. Opinnäytetyössä käsitellään aiheita, jotka auttavat erityishuollossa työskenteleviä ammattilaisia ja nuoria löytämään yhteinen luottamus ja vuorovaikutus, jotka mahdollistavat tavoitteellisen työskentelyn nuoren voimaantumiseksi. Opinnäytetyön tarkoitus on lisäksi johdonmukaistaa ja selkeyttää toimintayksikön työskentelyn prosessia ja liittää itsenäistymistä tukeva toimintatapa osaksi nuoren kuntoutuksen kokonaistavoitteita.

Opinnäytetyö rakentuu kehityspsykologian ja nuorisopsykiatrian lähtökohdista, ja huomioi nuoren käyttäytymiseen sekä ajatteluun vaikuttavia yksilöllisiä elämäkokemuksia.

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämispainotteisena opinnäytetyönä. Työelämän yhteistyökumppanina toimi Vaalijalan oppilaskoti Koivu 4, joka on yli 18- vuotioiden psykiatrinen jatkokuntoutusyksikkö. Opinnäytetyön toteutus alkoi aiheen valinnasta ja aiheeseen liittyvien kehittämistarpeiden koostamisesta. Opinnäytetyön aineisto kerättiin haastattelemalla henkilöstöä ja hyödyntämällä dialogista keskustelua moniammatillisessa työryhmässä sekä työtehtävissä nuorten kanssa. Tämän jälkeen kerättiin tarpeiden pohjalta aihetta käsittelevää kirjallisuutta. Teoreettinen viitekehys käsittää monipuolisesti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Tämän aineiston pohjalta laadittiin opinnäytetyön raportti, jossa esittelen tuotoksen perustana olevia teoreettisia lähtökohtia ja kehittämistyön etenemistä kuvaavaa prosessia. Opinnäytetyöprosessissa on tuotettu toimintaehdotuksena työyksikön tarpeisiin menetelmäopas, jota hyödyntämällä voidaan selkeyttää nuorten itsenäistymiseen liittyvää työskentelyä ja edistää työntekijän valmiuksia ohjaukselliseen asiakastyöhön. Menetelmäopas on toteutettu Powerpoint -ohjelmalla sähköiseen muotoon.

Asiasanat: itsenäistyminen, kehityspsykologia, nuoruus, ohjaava työote

ABSTRACT

Olli-Pekka Mäkelä

Mentoring the young adult people in the dormitory to independent skills

50 pages, and 2 appendices

Spring, 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor`s Degree Programme in Social Services

Bachelor of social services

The aim of the thesis was to develop methods for supporting a young person's independence and to develop the employee's ability to guide clients in a challenging life situation. In thesis, I deal with topics that help people working in special care and with young people to find a common trust and interaction that enables them to work purposefully to empower the young person. The purpose of the thesis was also to clarify the basic task of the activity unit and to integrate work supporting independence into the overall goals of youth rehabilitation.

The thesis is based on the principles of developmental psychology and adolescent psychiatry and considers the individual life experiences that affect the young person's behavior and thinking.

I implemented the thesis as a development-focused thesis. Working life was partnered by Vaalijala Oppilaskoti Koivu. The implementation of the thesis consisted of choosing the topic and compiling the related development needs. The information was compiled by interviewing and utilizing dialogue in a multi-professional working group, as well as in work assignments with young people. I then gathered theoretical information on the subject based on needs. The theoretical basis includes a wide range of literature on the subject. Based on this material, I prepared a thesis report in which I present the theory and process underlying the output. The output of the thesis was a method guide, which has been implemented with PowerPoint in electronic form.

Keywords: developmental psychology, guiding work approach, Independence, youth

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 NUORUUS JA KESKEISET KÄYTTÄYTYMISEN JA MIELENTERVEYDEN HÄIRIÖT	6
2.1 Nuoruus ikävaiheena	6
2.2 Nuoruuden kehitystehtävät ja kehityskriisit.....	9
2.3 Nuoren mielenterveyden häiriöt.....	11
3 HUOSTAANOTETUN NUOREN TARPEET JA OHJAAMINEN	14
3.1 Jälkihuolto	14
3.2 Turvaton kiintymyssuhde.....	15
3.3 Ohjaussuhteen merkitys ja tavoitetila	17
3.4 Ohjaava työote ja vuorovaikutus	19
3.5 Tavoitteellinen ja suunnitelmallinen ohjaus	21
4 KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS	26
4.1 Kehittämistyön tavoite	26
4.2 Oppilaskoti Koivu 4 kehittämisen ympäristönä	28
4.3 Kehittämisen menetelmät.....	29
4.4 Kehittämistyön vaiheet.....	31
4.4.1 Suunnitteluvaihe	31
4.4.2 Tiedonhankintavaihe	33
4.4.3 Työskentelyvaihe	35
4.4.4 Arviointivaihe	36
4.5 Jatkokehittämisen mahdollisuudet	37
5 TUOTOS.....	39
5.1 Menetelmäoppaan taustoitus.....	39
5.2 Menetelmäoppaan esittely	40
5.3 Nuoren ohjausprosessin kolme vaihetta	41
6 POHDINTA.....	44
LÄHTEET	48
LIITE 1. Kehittämistehtävän tavoitteen kuvaus	51
LIITE 2. Menetelmäopas	51

1 JOHDANTO

Läheisten ihmissuhteiden sekä tuen saamisen merkitykset korostuvat psyykkisiä vaikeuksia kohdatessa. Psykkisesti oireileva tarvitsee turvaa arkeensa ja ohjausta päivittäisiin askareisiin. Ohjaaminen voi olla elämäntapoihin ja elämäntaitoihin sekä arjessa selviytymiseen liittyvää työskentelyä. Aina omat vanhemmat eivät selviä tästä tehtävästä ja nuori tarvitsee tällöin ulkopuolista apua elämäntilanteeseensa. Kuntouttavasta ja toiminnallisesta palvelusta nuori voi saada tarvitsemansa avun ja turvan omaan arkeensa. Kun nuori saa tarvitsemaansa apua, hän kokee tulleen kuulluksi ja rohkaistuu käyttämään omia voimavarojaan. Kuntoutusyksikössä nuorta voidaan tukea elämän eri osa-alueilla ja vahvistaa tämän aktiivista jäsenyyttä yhteiskunnassa. (Lämsä, 2009, s. 116–117.)

Työssäni Vaalijalan laitospalvelusyksikkö oppilaskoti Koivu 4:ssä havaitsin, että nuorten asiakkaiden itsenäistymiseen tähtäävässä työskentelyssä on haasteita, jotka johtuvat yhteisesti sovitun rakenteen sekä työskentelyn suunnitelmallisen toteutuksen keskeneräisyydestä. Elämänhallintaa vahvistavia ja itsenäistymistä tukevia menetelmiä on hyödynnetty oppilaskodissa, mutta niiden suunnitelmallisuus, toteutus sekä arviointi on ollut osittain jäsentymätöntä. Opinnäytetyön aiheen valikoitumiseen vaikutti myös esimieheltä sekä työryhmältä tullut toive; he toivoivat jäseneltyä ja selkeään muotoon koostettua kuvausta itsenäistymistä tukevista menetelmistä ja näihin menetelmiin liittyvästä työskentelystä.

Opinnäytetyöni on kehittämistarpeeseen perustuva ja Vaalijalan Oppilaskoti Koivu 4 henkilöstölle toimintaehdotuksena tuotettu menetelmäopas sekä prosessikuvaus. Menetelmäopas sisältää psykiatrisessa kuntoutuksessa olevien täysi-ikäisten nuorten elämänhallintaan liittyviä harjoitteita sekä tietoa oppimiseen ja vuorovaikutukseen vaikuttavista ilmiöistä. Oppaan laatimisessa on huomioitu asiakkaiden erityispiirteet sekä taustoitettu tarvittavia tietoja ja taitoja erityistä tukea tarvitsevien nuorten ohjaamiseksi. Strukturoitu toimintatapamalli ja prosessikuvaus yhdessä auttavat kasvatustehtävissä työskenteleviä työntekijöitä antamaan laadukasta ja yhdenmukaista tukea asiakkaalle. Kehitetty työskentelymalli tukee

nuoren kuntoutuksen kokonaisarviointia. Menetelmäoppaan avulla nuoren valmiuksia ja itsenäistymisen edistymistä voidaan tarkastella osana kokonaisvaltaista kuntoutusta. Keskeisiä arjen hallinnan osa-alueita ovat hygienia ja terveys, koti ja ympäristö, vuorikausirytmii ja ajanhallinta, ruokahuolto, raha-asiat sekä sosiaaliset suhteet.

Kehittämistarve on ajankohtainen, koska tarve laitospalveluista avopalveluihin siirtymiseen on kasvava ilmiö heikentyvän kunta talouden sekä palveluympäristön rakennemuutoksen vuoksi. Kansallisessa mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa on linjattu, että kuntoutuspalveluja tulee kehittää monimuotoisiksi ja riittäviksi siten, että avohuollon palveluja sekä avo- ja laitoshoidon väliin sijoitettavia palveluita kehitetään osana asiakkaan aseman vahvistamista. (Valtioneuvosto, 2018 s. 122.) Onnistuneella kuntoutuksella voidaan lyhentää laitospalveluun kestoa sekä kohdentaa sitä erityisesti niille, jotka sitä tarvitsevat eniten. On myös tärkeää, että ne asiakkaat, joilla olisi edellytyksiä toimia kevyemmän tuen palveluiden turvin, pääsevät työskentelemään entistä tavoitteellisemmin kohti tätä tavoitetta. Asiakasrakenteen valtakunnallinen muutos lisää neuropsykiatristen sekä käyttäytymisen häiriöistä oireilevien asiakkaiden palveluntarvetta myös Vaalijalan toteuttamassa erityishuollossa kehitysvammaisten palveluiden rinnalla.

2 NUORUUS JA KESKEISET KÄYTTÄYTYMISEN JA MIELENTERVEYDEN HÄIRIÖT

2.1 Nuoruus ikävaiheena

Nuoruutta voidaan tarkastella useiden eri tieteenalojen kautta. Kasvatustieteet tarkastelevat nuoruutta oppimisympäristön, oppimisen sekä kasvatuksen kautta. Yhteiskuntatieteet tutkivat erilaisia nuorisokulttuureja ja ryhmiä. Hoitotiede sekä lääketiede korostavat nuoren toimintakykyä ja fyysistä kehitystä hyvinvoinnin saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi. Psykologiassa nuoren kasvua ja kehitystä tarkastellaan erilaisten kehitysteorioiden kautta. Nuoruuden ikävaihetta tarkasteltaessa on hyvä ymmärtää ihmisen kokonaiskehitystä. Kokonaiskehitys tarkoittaa kasvamisen taustalla olevia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia tarpeita. Aiempien kehitystehtävien tunteminen auttaa ymmärtämään seuraavaa kehitystehtävää ja siihen liittyviä erityispiirteitä. (Aaltonen ym., 2003, s.13.)

Nuoruuden käsitettä sekä kehitystä tarkasteltaessa tulee huomioida yksilöllisyys. Kehityksellisestä näkökulmasta jokainen nuori on ainutlaatuinen, kokemuksiansa muokkaama yksilö. Oppilaskodin asiakkaiden yksilöllisiin kehityksellisiin eroihin vaikuttavat ympäristön luomat mahdollisuudet ja haasteet sekä psykologiset ja psykiatriset eroavaisuudet. Dunderfelt kirjoittaa, että nuoruus on kiihkeää uuden oppimista. Nuori opettelee ohjamaan elämänsä suhteessa muihin ihmisiin, luontoon sekä koko maailmankaikkeuteen yhä tietoisemmin. Nuoren yksilöllisyys korostuu suhteessa vallitsevaan maailmaan ja vastakkaisuuksien kohtaaminen vahvistaa yksilöllisyyden tunnetta entisestään. Nuoruuden loppuvaiheessa 18–20-vuotiaana Nuorella korostuu oma asema maailmassa sekä itsenäisen elämän aloittaminen. (Dunderfelt, 2011, s. 85.)

Erkko & Hannukkala (2013) Mukaan nuoruus ajoittuu 11–22 vuoden ikään. Varhaisnuoruuden vaiheessa ovat 11–13-vuotiaat. Varhaisnuoruuteen liittyy fyysisiä muutoksia kehossa. Muutokset voivat olla hämmentäviä ja aiheuttaa epävarmuutta. Varhaisnuoruudessa nuori vuorottelee tarvitsevuuden ja itsenäisyyden välillä suhteessaan aikuiseen. Tämä asetelma aiheuttaa monenlaista

vuorovaikutuksen ja tunne-elämän ristiriitaa nuoressa kuin kasvatustehtävää hoitavassa aikuisessa. Aikuisen on tärkeää kohdata nuori ja tämän tunteet avoimesti ja sallivasti. Tämä luo turvaa nuorelle, joka kipuilee omien muutokseen liittyvien tarpeiden ja turvattomuuden tuntemuksien kanssa. Keskinuoruudessa 14–16-vuotiaana nuori alkaa hyväksymään muuttuneen kehonsa ja etsii identiteettiään. Seksuaalisuus ja sen vaikutukset ihmissuhteisiin korostuu. Nuori aloittaa usein ensimmäisen seurustelusuhteen ja opettelee tuntemaan ihmissuhdetaitoja ja seksuaalisuuttaan. Seksuaalisuuden keskeneräisyys on kehitysvaiheelle tyypillistä ja aiheuttaa epävarmuutta ja hämmennystä nuorelle. Myöhäisnuoruudessa 17–22-vuotiaana aiempien ikävaiheiden kokemukset alkavat jäsentyä kokonaisuudeksi. Minäkuvan eheys ja pysyvyys vahvistuvat. Ikävaiheen tavoitteena on löytää oma rooli ja paikka vallitsevassa ympäristössä. Myöhäisnuoruudessa nuori joutuu tekemään paljon valintoja, jotka vaikuttavat hänen tulevaisuuteensa. (Erkko & Hannukkala, 2013, s. 49–51.)

Myöhäisnuoruuteen kuuluu, että nuori haluaa olla jotain muuta mitä vanhemmat haluaisivat hänen olevan. Nuorella on tarve vahvistaa omaa roolia ja identiteettiä. Nuori saattaa ryhtyä toimimaan vastoin kasvattajansa tahtoa ja saamaansa kasvatusta. Nuori kokeilee hyvin erilaisia rooleja ja minuutta saatetaan etsiä radikaaleistakin pukeutumisen, musiikin, huoneensa sisutuksen tai nuorisokulttuurien ääripäistä sekä mielipiteistä. Kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tulee antaa tällöin nuorelle tilaa ja aikaa päättää itse siitä, millainen hän haluaa olla. Hyväksyvä ja tilaa-antava kasvatustukee nuoren itsenäistymistä ja kehitystehtävää. Vain kokeilemalla nuori voi löytää sen, kuka tai millainen hän on. Kasvatuksesta vastaavan henkilön on kuitenkin muistettava, että nuoren turvallisuudesta ja rajoista huolehtiminen on hänen vastuullaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019)

Nuoren kehitys ei ole suoraviivaista, vaan siihen sisältyy uuden kokeilun lisäksi myös taantumisen aikoja. Nopeasti etenevät biologiset ja fyysiset muutokset saavat aikaan nuoressa hämmennystä ja yliaktiivista mielenkiintoa ympäristön tarjoamille mahdollisuuksille. Aikakauteen saattaa liittyä hallinnantunteen menettämisen pelkoja, koska nuoren vanhat, lapsuudessa opitut selviytymiskeinot ja itsehallinta ei riitä pysäyttämään tätä sisäsyntyistä ja voimakasta tarvetta testata

rajoja ja mahdollisuuksia. Taantuminen on luonnollinen osa nuoren kehitystä. Nuoren keinottomuus hallita omaa kiihtymystä ja levottomuutta saa aikaan sen, että nuori hakee turvaa ja rajoja lapsuudenaikaisilla toimintamalleilla. Taantuminen tarkoittaa aiemmin saavutettujen taitojen ja ominaisuuksien heikkenemistä. Sen yhteydessä esiintyvä lapsellinen käytös kuten pelokkuus ja epävarmuus sekä takertuvuus koitetaan peittää uhoamisella ja äänekkyydellä. Tämän yhteydessä mahdolliset lapsuudenaikaiset traumat aktivoituvat ja nuori saattaa tiedostamattaan käydä niitä läpi uudestaan ja etsiä eheyttäviä kokemuksia. Nuorella ajoittain esiintyvä lapsellinen käytös on normaalia, mutta se ei saa jäädä pysyväksi olotilaksi. Nuoruuden ikävaiheessa ilmenee suojautumiskeinoja, joita kasvatuksesta vastaavan henkilön saattaa olla vaikea ymmärtää. Näitä ovat esimerkiksi halkominen ja dramatisointi. (Erkko & Hannukkala, 2013, s. 49–51.)

Halkomisella tarkoitetaan ehdottomuuteen perustuvaa käyttäytymistä ja ajatuksia. Asioilla nähdään olevan vain ääripäät, eikä niiden välillä kyetä näkemään neutraalia tilaa. Ajattelu on musta- valkoista ja se toistuu niin nuoren sisäisessä kuin ulkoisessa kokemusmaailmassa. Nuori kokee itsensä usein joko täydelliseksi tai täysin kelpaamattomaksi. Halkomisen tavoitteena on irrottautua vanhemmista tai siihen rinnastettavista ihmissuhteista, siten että nuori valitsee vuoron perään ihmisiä, jotka kelpaavat hänelle, ja samaan aikaan torjuu muita. Dramatisointi on keino ylläpitää riitaista ilmapiiriä. Riitojen lietsomisen ja dramatisoinnin avulla nuori osoittaa keinottomuutensa käsitellä sisäisiä ristiriitojaan, jolloin asiat ulkoistuvat hänestä ja niiden käsittely aikuisen kanssa on mahdollista. Tällöin nuori tarvitsee aikuisilta turvallisuutta ja rinnalla kulkemista. (Erkko & Hannukkala, 2013, s. 49–51.)

Oppilaskodin asiakkaiden kehitysvaiheet kulkevat yksilöllisesti ja oman psyykkisen voinnin myötäilemänä. Asiakkailta esiintyy usein ikätasoistaan nuorempaa käyttäytymistä ja heidän kehityksensä on viivästynyt elämän eri osa-alueilla. Oppilaskodin psyykkisesti oireilevan asiakkaan nuoruudenvaiheet voivat esiintyä ja ajoittua eri osa-alueille poikkeavasti. Työntekijän on tärkeää tehdä havaintoja nuoren kehityksen edistymisestä ja peilata niitä työskentelyjen tavoitteisiin ja ajoittumiseen. Nuoren luontaisen kehityksen mukainen työskentely vahvistaa oppimista ja sisäistä motivaatioita

2.2 Nuoruuden kehitystehtävät ja kehityskriisit

Kehityspsykologian näkökulmasta ihmisen kokonaiskehitys koostuu fyysisestä, psyykkisestä sekä sosiaalisen kehityksen alueista. Muutokset näiden osa-alueiden välillä vaikuttavat toisiinsa ja tapahtuvat sidoksissa toisiinsa. Toisen osa-alueen kehittyminen edesauttaa toisen osa-alueen kehitystä mahdollistaen näin uuden oppimisen. (Kronqvist ym., 2007, s. 30.)

Ihmisen psyykkiseen ja sosiaaliseen kehityksen tarkasteluun liittyy aina odotuksia sekä tavoitteita. Psykologiassa näitä tavoitteita ja odotuksia kutsutaan kehitystehtäväksi, kehityshaasteeksi sekä kehityskriisiksi. Robert J. Havinghursti määrittelee kirjassa kehityspsykologia- matkalla muutokseen (2007) kehitystehtävän siten, että siihen sisältyy ajatus siitä, että kehitys on monitekijäinen ja vuorovaikutteinen prosessi. Teorian mukaan kehitystehtävässä voi vain onnistua tai epäonnistua, ja tämä määrittää kehityksen suunnan. Kehitystehtävän onnistuminen määritetään yleisen ikätason mukaan suhteessa muihin. Yksilöllisen kehityssaavutuksen määrittelyn arvioinnissa huomioidaan myös laajemmin kehitysilmiötä ja siihen vaikuttavia tekijöitä yksilön näkökulmasta. Robert J. Havinghurstin mukaan kehitystehtävät ilmenevät haasteina, joiden kohtaaminen ja selättäminen luovat perustan ihmisen kehittymiselle ja elämänvaiheesta toiseen siirtymiselle. (Kronqvist ym., 2007, s. 52.)

Havinghurstin mukailemana nuoruuden kehitystehtäviä ovat: saavuttaa uusi ja kypsempi suhde molempiin sukupuoliin, löytää itselleen maskuliininen tai feminiininen rooli, hyväksyä oma fyysinen ulkonäkönsä ja oppia käyttämään ruumistaan tarkoituksenmukaisesti, saavuttaa tunne-elämässä itsenäisyys vanhempiin ja muihin aikuisiin nähden sekä valmistautua avioliittoon ja perhe-elämään. Kehitystehtävien myötä nuori opettelee ottamaan vastuuta taloudellisista asioista, kehittämään maailmankatsomustaan, arvomaailmaansa ja moraaliaan, joiden mukaan voi ohjata elämäänsä sekä saavuttaa sosiaalisesti vastuullisen käyttäytymisen.

Kehityskriisien keskellä nuori hakee omaa minäkuvaansa ja rakentaa uutta maailmankuvaansa. Nuoren ulospäin näkyvät aggressiot, tunnevyöryt sekä muut konfliktit ovat tärkeä ymmärtää osana kehityskriisejä ja -tehtäviä. (Dunderfeld, 2011,

s. 85–86.) Erik H. Eriksonin (1980) elämänkaariteoria on tunnetuin kehitystehtäviä kuvaava teoria. Eriksonin elämänkaariteoriassa elämäntulkua tarkastellaan psykososiaalisten tehtävien ja siirtymävaiheiden kautta. Erikson on määritellyt kahdeksan eri ikävaiheeseen sijoittuvaa kehityskriisiä. Jokainen kehityskriisi sisältää kehitystehtävän, josta onnistuneesti suoriutuminen mahdollistaa myös seuraavasta kehityskriisistä selviytymisen. Epäonnistuminen kehitystehtävässä vaikeuttaa ihmisen suoriutumista seuraavan ikäkauden kehityskriisissä. Eriksonin kehitysteoriaa on myös kyseenalaistettu, koska se esittää kehitystehtävät hyvin ikäsidonnaisiksi ja normatiivisiksi, eikä huomio nykyaikana vallitsevaa elämäntulkujen monimuotoisuutta ja yksilöllisyyttä riittävästi. Nykytiedon valossa yksilöiden kehityshaasteet voivat olla monikerroksisia sekä ilmaantua eri yksilöille eri aikal. (Kronqvist & Pulkkinen, 2007, s. 53.)

Erik H. Eriksonin kahdeksan teorian kehityskriisiä ovat vauvaikä (perusluottamus-perusepäluottamus), varhaislapsuus (itsenäisyys- häpeä, epäily), leikki-ikä (aloitteisuus- syyllisyys), kouluikä (ahkeruus, pystyvyys- alemmuuden tunne), nuoruus (identiteetti- roolihajaannus), varhainen aikuisuus (läheisyys- eristäytyminen), keski-ikä (luovuus- lamaantuminen), vanhuus (minän eheys- epätoivo, katkeruus). Eriksonin kehitysteorian mukaan nuoruusiän tärkein kehitystehtävä on saavuttaa eheytyneet minäidentiteetti. (Kronqvist & Pulkkinen, 2007, s. 172.)

Psyykkisen kehityksen vaiheet ja kehitystehtävät määrittyvät eri tavoin kulloinkin käytetyn teoreettisen viitekehyksen mukaan. Nuoruutta ikä kautena ja kehitystehtäviä tarkasteltaessa työntekijän tulee tiedostaa, että erilaisilla lähestymistavoilla ja teoreettisilla viitekehysillä on vaikutusta nuoruuden käsitteen määrittämiseen ja kehitystehtävien ajoittumiseen sekä niiden sisältöihin. Teoreettisissa viitekehysissä on paljon samankaltaisuutta ja ne limittyvät toisiinsa nähden. Oppilaskodilla työskentelystä vastaavan työntekijän on hyvä tunnistaa ihmisen kehityksen vaiheet ja pyrkiä edesauttamaan niihin liittyvien kehitystehtävien toteutumista ottamalla ne huomioon suunnitellessaan nuoren itsenäistymistä tukevaa työskentelyä.

2.3 Nuoren mielenterveyden häiriöt

Biopsykososiaalisen näkemyksen mukaan ihmisen psyykkinen kasvu ja kehitys riippuu aina biologisista, psykologisista sekä sosiaalisista tekijöistä. Psyykkisten häiriöiden ja sairauksien kulkuun vaikuttavat aina näihin kolmeen pääryhmään vaikuttavat tekijät. Vastaavasti sairauksien hoito ja ehkäisy tapahtuu suurelta osin näiden pääryhmän tekijöiden kautta. Yksilön biologiset, fyysiset sekä psyykkiset tekijät ja ympäristön sosiaaliset ja fysikaaliset olosuhteet yhdistyvät ihmisessä ainutlaatuisiksi kehityskaareksi, jonka tarkastelu luo lähtökohdan hänen sen hetkisen terveydentilansa ja elämäntilanteensa ymmärtämiselle. (Moilanen ym., 2004, s. 16–17.)

Tutkimuksien mukaan jonkinasteisista mielenterveyden häiriöistä kärsivien nuorten osuus on koko väestön osalta 15–25 prosenttia. Nuoren psyykkisen voinnin arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota nuoren kronobiologiseen ikään, puberteetin vaiheeseen sekä siihen, missä psykologisessa kehitysvaiheessa nuori on kehitystehtävässään (mielenterveystalo, i.a.-a) Nuorisopsykiatriassa mielenterveyden hoito ja ylläpitäminen rakentuu turvalliseen kasvuun sekä asioihin, jotka tuovat iloa ja voimaa elämään. Turvallisessa arjessa syntyy luottamus omiin kykyihin ja onnistumisen kokemukset vahvistavat itsetuntoa. (Erkko & Hannukkala, 2013, s. 15.)

Nuoren hyvän mielenterveyden taustalla on hänen oman lapsuutensa perheeltä saama tuki ja turva. Positiiviset kasvatuskokemukset lapsuudessa tukevat nuorta kohtaamaan vaativia kehitystehtäviä elämässään. Nuoruutta leimaa hyvin voimakas psyykkinen kehitys. Nopeasti edistyvä kehitys usealla elämän osa-alueella yhtäaikaan saattaa hämmentää nuorta ja aiheuttaa erilaisia tunne-elämän sekä mielenterveyden häiriöitä. Useimmat tunne-elämän ja mielenterveyden häiriöt ilmaantuvat ensimmäistä kertaa nuoruudessa. Mielenterveyden häiriöt ovat nuorten yleisin terveysongelma. (Moilanen ym., 2004, s. 193–302.)

Tunne-elämän häiriöissä kuten ahdistuneisuushäiriöissä nuorella on oireen perustava epänormaali ahdistuneisuus. Ahdistuneisuus ei välttämättä näy ulospäin ja se voi kanavoitua muiksi tunteiksi kuten aggressiivisuudeksi.

Ahdistuneisuuteen liittyy usein pelkotiloja, kuten että jotain pahaa tapahtuu tai läheinen kuolee. Ahdistuneisuushäiriöisillä nuorilla esiintyy usein myös muita psyykkisiä häiriöitä, kuten masennusta. (Moilanen ym., 2004, s. 193–302.)

Mielialahäiriöiden perusoireena on tunnetilojen muutokset. Mielialojen muutokset välittyvät myös nuoren toiminnan tasoon. Masennus on yleisimpiä mielialahäiriöitä. Masennus on psykologinen perusreaktio, jota esiintyy jossakin määrin kaikilla ihmisillä elämänkaaren aikana. Masennus ilmenee merkkeinä, oireena, oireyhtymänä sekä sairautena. Oleellista on tunnistaa, että masennuksen merkit, kuten hidastuneisuus ja ilmeettömyys, ovat lyhytkestoisempia, kuin masennuksen oireet. Masennukseen viittaavaa oireilua voi ilmetä pitkäkestoisissa stressitilanteissa. Masennuksesta oireyhtymänä tai sairautena puhuttaessa tarkoitetaan, että suru ja alakuloisuus ovat voimakasta ja pitkäkestoista sekä että ne haittaavat jokapäiväistä elämää. (Moilanen ym., 2004, s. 193–302.)

Käyttäytymisen häiriöt ilmenevät toistuvana mallina käyttäytyä epäsosiaalisesti, aggressiivisesti tai muutoin poikkeavasti. Käyttäytymiseen voi liittyä varastelua, omaisuuden tuhoamista, päihteidenkäyttöä sekä koulukiusaamista. Häiriö näytetään yhteiskunnan sääntöjen ja käytösnormien noudattamisen puutteena tai kyvyttömyytenä noudattaa niitä. Käytöshäiriön oireet voivat esiintyä myös osana muut psyykkistä häiriötä. (Moilanen ym., 2004, s. 193–302.)

Psykoosi ja skitsofrenia on vaikea-asteinen henkinen häiriö, joka voi olla lyhyt tai pitkäkestoinen. Usein psykoosiin liittyy jäsentymätön ajatusprosessi tai harhaajatuksia, tai molempia. Psykoottisen henkilön ajatukset ovat vaikeasti ymmärrettäviä tai käsittämättömiä ymmärtää. Olennainen piirre on, että normaalisti toimineen henkilön todellisuudentaju on hämärtynyt psyykkisen voinnin heikentymisen seurauksena. Skitsofreenisille häiriöille on tunnuksenomaista ajattelun ja havaitsemisen vääristymät sekä tunteiden asiaankuulumattomuus tai latistuminen. Skitsofrenian psykopatologisia ilmiöitä ovat ajatusten kaikuminen, ajatusten siirto tai riisto, kuulo harhat, persoonallisuushäiriöt sekä ajatushäiriöt. (Moilanen ym., 2004, s. 193–302.)

Psykkisten häiriöiden hoitoon käytetään nuorilla laajalti psykososiaalista kuntoutusta. Psykososiaalisten hoitojen tavoitteena on sosiaalisen toimintakyvyn parantaminen, uusien arjen taitojen oppiminen, toimivien ihmissuhteiden muodostaminen ja ylläpitäminen sekä elämänlaadun parantaminen. (Mielenterveystalo, i.a.-b)

Psykkiset sairaudet muokkaavat nuoren omaa kuvaa itsestään. Oppilaskodin nuoren elämässä psyykeen sairaudet ovat vaikuttaneet laajasti tämän kokemukseen itsestään ja voimavaroistaan. Heikko itsetunto ja pelko epäonnistumisesta heijastuvat arjen toimintoihin. Lämsä (2009, s. 113–114.) kuvailee psyykkisesti sairastuneen nuoren erilaisuuden kokemusta siten, että nuori kokee paljon häpeää sairaudestaan. Häpeän tuntemukset näkyvät arjessa välttelyinä, ja pidempään jatkuessa se voi muuttua eristäytyneisyydeksi. Erilaisuuden kokemukset voimistuvat esimerkiksi mielenterveyspalveluiden ja lääkkeiden käytön seurauksena. Psykkisesti sairastunut ihminen kuvittelee olevansa muiden katseiden kohteena jatkuvasti. Lämsä kirjoittaa, että mielenterveyden häiriöistä kärsivää nuorta tulee tukea opettelemaan aikuisuudessa tarvittavia tietoja ja taitoja, jotta ulkopuolisuuden kokemus hälvenisi ja nuori rohkaistuisi ottamaan vastuuta itsestään.

Psykkiset sairaudet vaikuttavat oppilaskodin nuoren käyttäytymiseen ja ajatteluun. Sairaudesta johtuva poikkeava käyttäytyminen luo haasteita nuoren kanssa tehtävälle työskentelylle ja vuorovaikutukselle. Kehittämistehtävän tuotoksena laadittavan, itsenäistymistä tukevien menetelmien ohjaaminen nuorelle tavoitteellisesti tarkoittaa, että työntekijä osaa arvioida nuoren psyykkistä vointia. Tämä tarkoittaa asiakasryhmässä esiintyvien psyykkisten sairauksien ja niiden oireiden ymmärtämistä, jotta psykososiaaliset rajoitteet ja psyykkisten sairauksien asettamat haasteet kyetään huomioimaan työskentelyn suunnittelussa sekä toteutuksessa.

3 HUOSTAANOTETUN NUOREN TARPEET JA OHJAAMINEN

3.1 Jälkihuolto

Lastensuojelulaissa jälkihuollolla tarkoitetaan kunnan järjestämää palvelua nuorelle, joka on ollut sijoitettuna vähintään puolivuotta yhtäjaksoisesti. Jälkihuollon järjestämisvastuu päättyy viimeistään nuoren täytettyä 25 vuotta tai viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on sijoittamisen päättymisen jälkeen ollut viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Jälkihuolto on nuoren elämäntilanteeseen ja tarpeisiin perustuvaa tukea. (L 417/2007.)

Jälkihuollolla tarkoitetaan tukea, jota tarjotaan nuorelle, jolla on takana sijaishuollon tai pitkän avohuollon sijoitus. Jälkihuollon tarkoitus on tukea nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle. Jälkihuollon tavoite on turvata nuorelle tukea asumisen, koulutuksen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn, terveydenhuollon sekä toimeentulon tarpeeseen. Tarjottava tuki perustuu yksilölliseen tarpeeseen. Jälkihuolto on edellytys onnistuneelle lastensuojelulle ja sijaishuollolle. Jälkihuollon keskiössä on tukea nuoren aikuistumista ja itenäistymistä tavoitteellisesti, johdonmukaisesti ja pitkäkestoisesti (Jälkihuolto, i.a.)

Oppilaskodin asiakkaat ovat täysi-ikäisiä jälkihuoltoon oikeutettuja nuoria. Oppilaskodilla toteutettua kuntoutusta ja työskentelyä ohjaa jälkihuoltoa koskeva lainsäädäntö ja sen keskeiset tavoitteet. Nuoren kotikunnan jälkihuollosta vastaava sosiaalityöntekijä vastaa osaltaan nuoren asioista ja osallistuu nuoren kanssa tehtävän työskentelyn suunnitteluun ja arviointiin. Jälkihuollon sosiaalityöntekijä osallistuu asiakkaan kuntoutuskokouksiin ja osaltaan huolehtii, että nuoren oikeus tarpeellisiin jälkihuollon palveluihin toteutuu. Nuoren jälkihuollon asiakkuus oppilaskodilla voi päättyä esimerkiksi silloin kun nuoren palveluntarve muuttuu hänen kuntoutuessa tai opiskelu asuinpaikkakunnalla päättyy. Tällöin nuoren jälkihuollon palvelut jatkuvat tarpeenmukaisesti. Asiakkuuden päättyessä tukitoimet kartoitetaan yhdessä oppilaskodin moniammatillisen työryhmän ja nuoren asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Oppilaskodin nuorilla on jälkihuollon

palveluiden mahdollisuus 25 ikävuoteen saakka. Jälkihuollon päätyttyä nuorella on edelleen mahdollisuus saada tarpeellista hoitoa ja kuntoutusta kotikunnasta tai ostopalveluna oman kunnan ulkopuolelta, mikäli tarpeellista palvelua ei ole mahdollista toteuttaa nuorelle muutoin. Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava yhdessä nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet (L 417/2007)

3.2 Turvaton kiintymyssuhde

Sijaishuollosta itsenäistynyt nuori on kokenut menneisyydessä useita haasteita, jotka voivat vaikuttaa hänen kykyynsä reagoida onnistuneesti tuleviin kehitystehtäviin. Ennen sijaishuoltoon siirtymistä lasta on voinut kohdata monet lapsuuden aikaisen elinympäristön epäsuotuisat tapahtumat sekä turvattomuuden kokemukset hoivan puutteeseen liittyen. Epäsuotuisat tapahtumat vahingoittavat lapsen kiintymyssuhteen muodostumista sekä luontaista kehitystä ja itsetuntoa. Turvattoman kiintymyssuhteen vastakohta on turvallinen kiintymyssuhde, jossa lapsi on saanut osoittaa tunteita ja elää ennakoivassa ja loogisesti käyttäytyvässä ympäristössä. (Sinkkonen, 2010, s. 90.)

Lapsen kiintymyssuhteen laatuun vaikuttaa vanhemman kyky reagoida johdonmukaisesti lapsen sosiaalisiin ja emotionaalisiin tarpeisiin. Vanhemman johdonmukainen ja sensitiivinen reagointi lapsen tarpeisiin vahvistaa lapsen kykyä tunnistaa omia tarpeitaan sekä tunnetilojaan. Tämä vahvistaa lapsen kokemusta siitä, että hänen on turvallista ja hyväksyttävää viestittää omia tunnetilojaan toiselle ja niiden viestittäminen johtaa lapsen kannalta myönteiseen lopputulokseen. Yhdessä nämä vaikuttavat lapsen kykyyn säädellä omia tunteitaan sekä vahvistaa myönteisen itsetunnon muodostumista. (Lyytinen ym., 1995, s. 61.)

Kiintymyssuhde sisältää ihmisen kokemuksiin perustuvia sisäisiä työskentelymalleja, joiden hioutuminen valmiiksi on vaatinut lukusia onnistuneita ja johdonmukaisia toistoja. Ne vaikuttavat myös lapsen valintoihin hänen kehittyessään ja kasvaessaan aikuisuuteen. Työskentelymallit perustuvat siihen ajatukseen, että

kun jokin on toiminut riittävän usein tarpeeksi hyvin, niitä käytetään myös tulevaisuudessa ongelman ratkaisuun. (Sinkkonen, 2010, s. 90.)

Turvattomuuden keskellä ja hoivan puutteessa kasvaneelle oppilaskodin nuorelle on kokemuksiensa seurauksena muodostunut ainakin jossain määrin turvaton kiintymyssuhde. Turvattomuus näkyy nuoren heikkona itsetuntona ja opittujen työskentely- sekä selviytymismallien keskeneräisyytenä sekä poikkeavana käyttäytymisenä arkisissa tilanteissa. Nuori ei osaa käyttäytyä odotuksien mukaisesti ja sosiaaliset normit voivat tuntua vierailta.

Nuoruus voidaan nähdä myös mahdollisuutena aloittaa alusta, unohtaa vanha ja opetella uusia asioita sekä toimintamalleja. Epäedullisista ja huonoista olosuhteista tuleva nuori voi sijoituksen jälkeen oppia uusia toiminta- ja selviytymismalleja turvallisten sijaishuollon ihmisten sekä struktuurien ympäröimänä laitoksissa ja avohuollon yksiköissä. Turvallisissa olosuhteissa tunne-elämän ja käyttäytymisen häiriöt vähenevät ja luovat tilaa uuden oppimiselle. (Sinkkonen, 2010, s. 97.) Oman lapsuudenkodin ulkopuolella kasvamisen ja itsenäistymisen etuna on se, että nuorella on mahdollisuus saada apua ja tukea moniammatilliselta työryhmältä ja kasvatuksen ammattilaisilta. (Sinkkonen, 2010, s. 85)

Nuoren asuminen oppilaskodissa mahdollistaa sen, että tarpeellista apua on aina saatavilla ja nuorta voidaan tukea monipuolisesti, itsenäistymisen tarpeet huomioiden. Oppilaskodissa asuva nuori saa apua ja tukea ympäri vuorokauden, jolloin on mahdollista tarjota nuorelle korvaavia hoivan ja turvallisuuden kokemuksia, joita vaille hän on omassa lapsuudessaan jäänyt.

Nuoruusiässä nuori luo uusia kiintymyssuhteita ympäristönsä välittömän läheisyyden ulkopuolisiin ihmisiin. Tämä tarkoittaa, että voimakasta ripustautumista ja intensiivistä kiinnittymistä voi tapahtua ihmisiin, jotka työskentelevät nuoren ympäristössä. (Sinkkonen, 2010, s. 93.) Turvattomassa ympäristössä kasvanut nuori etsii eheyttävää kokemusta, vaikka pelkää edelleen pettymyksen kokemusta. Tämän takia kuntouttavassa työntekijä- asiakassuhteessa työntekijän on oltava tietoinen asiakkaan tarpeista ja peloista. Pitkäaikainen asiakassuhde sisältää aina elementtejä kiintymyssuhteesta, jonka vuoksi työntekijän tietoisuus

on tärkeää. Turvattoman kiintymyssuhteen omaava nuori saattaa kokea tulleen petetyksi ihmissuhteessaan työntekijään, mikäli tämä ei osaa tiedostaa omaa toimintaansa ja viestejään nuorelle. (Mäkelä, 2012.)

Oppilaskodin nuorella on taustallaan sijaishuollon asiakkuus, eli nuori on asunut oman kodin ulkopuolella ennen täysi-ikäistymistään. Oppilaskodin nuoren menneisyydessä on tapahtunut hänen tarpeidensa laiminlyöntiä siinä määrin, että nuoren sijoittaminen on ollut ainoa vaihtoehto turvata nuoren kasvua ja kehitystä. Nuoren turvattomuuden kokemukset vaikuttavat nuoren toimintaan ja ajatteluun sekä tunne-elämään edelleen. Nuoren kanssa työskennellessä on tärkeää muistaa, että työntekijä on yhtä aikaa nuorelle roolimalli ja turvallinen henkilö, jonka kanssa nuori voi harjoittaa eheyttäviä ihmissuhdekokemuksia. Työntekijän pitää tiedostaa nuoren herkkyyden pelkojaan kohtaan ja vahvistaa turvallisen ihmissuhteen muodostumista pitkäjänteisellä sitoutumisellaan työskentelyyn.

3.3 Ohjaussuhteen merkitys ja tavoitetila

Työntekijän on tärkeä ymmärtää nuorta ja tämän tarpeita liittyen ohjaavaan työntekijään, eli ihmiseen, joka on hänen elämässään läsnä ja auttaa yhteisen tavoitteen saavuttamisessa.

Lämsä (2009) kirjoittaa, että hyvän yhteistyön perustana on luoda kannustavaan ja lämpimään vuorovaikutukseen perustuva asiakassuhde nuoren ja työntekijän välille. Haastavissa olosuhteissa kasvanut nuori tarvitsee ennen kaikkea välittävää työntekijää vierelleen. Välittävä työntekijä on nuorelle Kanssakulkija, joka aidosti välittää nuoresta, tämän kokemuksista, mielipiteistä sekä elämästä. Matkaporas, joka välittää nuorelle tietoa ympäröivästä maailmasta. Peili, jonka kautta nuori voi jäsentää omia kokemuksiaan osana laajempaa kokonaisuutta. Tulkki, joka auttaa nuorta todellisuuden ja siihen liittyvien merkitysten ymmärtämisessä. Auttamistyön ammattilaiset voivat työtehtävissään täydentää nuoren lapsuudessa vaille jäämisestä johtuvia puutteita. Tämä tarkoittaa, että työntekijällä on oltava tarpeeksi tietämystä tunnistaa nuoren haasteita. Työntekijän aktiivinen apu rohkealla asenteella sekä sopivalla huumorilla täydennettynä herättää nuoressa

toiveikkuutta. Nuoret arvostavat rehellisyyttä, huolenpitoa sekä ammatillista taitavuutta, jotka myös ovat omiaan herättämään toiveikkuutta. Toivon näkökulmasta on tärkeää nähdä nuoren elämässä enemmän mahdollisuuksia kuin rajoituksia. Toivon ylläpitäminen, ymmärtäminen tai selittäminen voi tuntua haastavalta, mutta se on kuitenkin välttämätöntä ihmisen kehityksen kannalta (Lämsä, 2009, s. 228–234.)

Oppilaskodin työntekijän tavoitetilan keskiössä on empaattiseen ja ammattitaitoiseen ohjaussuhteeseen perustuva työskentely. Lämmin ja avoimuuteen perustuva asiakassuhde antaa asiakkaalle rohkeutta tuoda tarkasteltavaksi omia ongelmiaan. Nuoren tunne-elämän puutteet sekä huonot elämän kokemukset ovat osa nuorta ja näkyvät kaikessa nuoren toiminnassa. Nuorten tukemista ja ohjauksesta toteutetaan konkreettisia asioita harjoittelemalla sekä vastaamalla nuoren tunne-elämän haasteisiin. Ohjauksen näkökulmasta useiden osa-alueiden yhtäaikainen huomiointi vaatii työntekijältä paljon tarkkaavaisuutta ja kykyä käsitellä omia tunteitaan. Ohjaussuhteen ylläpitämisessä korostuu sitoutuminen ja myönteinen usko yhteisiin päämääriin.

Lämsä kirjoittaa työntekijän ja nuoren kohtaamisesta ja keskinäisen kunnioituksen merkityksestä hyvän asiakassuhteen rakentamisessa. Lämsän mukaan tämän aikakauden nuoren ja työntekijän nuoruudessa vallinneet auktoriteettikäsitteet ovat muuttuneet ajan saatossa. Aikaisemmin työntekijä nautti enemmän kunnioitusta oman ammattiroolinsa kautta. Nykyään työntekijän on ansaittava nuoren kunnioitus omilla menetelmillään ja kohtaamisen taidoillaan. Hyvä tapa kohdata nuoria on esimerkiksi paljastaa omia heikkouksiaan, tietämättömyyttään sekä rajallisuuttaan. Näin toimimalla työntekijä näyttää nuorelle inhimillisyyttään ja näyttäytyy ammattiroolinsa takaa, jolloin aidolle kohtaamiselle on enemmän edellytyksiä. (Lämsä, 2009, s. 216–217.)

Oppilaskodilla terveydenhuollon koulutuksen saaneet hoitajat toimivat asiakkaiden ohjaajina. Henkilökunta on koulutettua ja heillä on vuosikymmenien kokemus erityishuollon asiakastyön tehtävistä. Hoitajien koulutustaustana on terveydenhuollon tutkintoja, kuten lähihoitaja, mielenterveydenhoitaja, kehitysvammahoitaja. Taustakoulutuksen sekä kehitysvamma-alan työkokemuksen myötä

henkilöstön osaamisvalmiudet ovat painottuneet erityisesti somaattiseen hoito ja kuntoutustyöhön.

Oppilaskodin erityishuollon asiakasryhmän koostuessa yhä enemmän neuropsykiatrisista, mielenterveyden sekä käyttäytymisen häiriöistä kärsivistä asiakkaista, tulee kehittää psykososiaalista kuntoutusta ja osaamista osana tulevaisuuden haasteiden ratkaisua ja kuntoutusta. Opinnäytetyön yhdeksi painopisteeksi on tästä syystä valikoitunut ohjauksellisen ja psykoedukaatiota sisältävän työskentelyn kehittäminen, koska sen sisältämät teemat ovat melko uusia erityishuollossa ja muuttuneet viimeisten vuosikymmenten aikana paljon. Opinnäytetyön tavoitteena onkin tuoda uusia taitoja ja menetelmiä itsenäistymistä tukevan työskentelyn tueksi vuorovaikutuksen ja ohjaavan työotteen keinoin.

3.4 Ohjaava työote, vuorovaikutus sekä motivointi

Ohjaus antaa ihmiselle mahdollisuuden itsetutkiskeluun. Se auttaa ihmistä havaitsemaan niitä seurauksia, joita hän valinnoillaan tekee sekä pohtimaan millaisia valintoja haluaisi jatkossa tehdä. Ohjaukselle on ominaista sen henkilökohtaiseen neuvotteluun pyrkivä luonne, ongelman ratkaisu, keskustelu sekä suunnittelu. Ohjauksen vahvuutena nähdään, että se on enemmän sosiaaliseen käyttäytymiseen ja toimintaan vaikuttavaa työskentelyä, eikä yksilön psykologiasta lähtevää toimintaa. (Peavy, 1999, s.19–27.)

Ohjaavalla työotteella voidaan kannustaa nuorta auttamaan itseään omista lähtökohdistaan käsin ja näin edistää ohjattavan omia valmiuksia itsestään huolehtimisessa. Hyvällä ja onnistuneella ohjauksella voidaan vähentää elämäntilanteisiin ja muutokseen liittyvää pelkoa ja ahdistusta. Ohjauksen laatu vaikuttaa myös nuoren kokemukseen siitä, kuinka tyytyväinen hän on saamaansa tukeen. Työntekijän on hallittava sisällöllisesti ja menetelmällisesti ohjaamansa asia. Ohjaamisen onnistumiseen vaikuttavat työntekijän omaksumat valmiudet kuten vuorovaikutustaidot, aito läsnäolo, dialogiset taidot sekä asiakkaan kohtaaminen kiireettömästi (Kirveslahti ym., 2018, s. 288–290.)

Furmanin ratkaisukeskeisen työtteen mukaan nuoren kohtaamisessa on keskeistä nuoren toiveikkuuden herättäminen ja sen ylläpitäminen. Asiakassuhteessa yhteistyötä on tehtävä kunnioittavaan ja arvostavaan sävyyn nuoren itsemääräämisoikeus huomioiden. Työskentelyssä tulee hyödyntää luovuuden mahdollisuuksia ideoidessa uusia toimintatapoja sekä ratkaisuja tavoitteiden saavuttamiseksi. Muutostarpeet ja ongelmat esitellään tavoitteina, eikä niiden yhteydessä käytetä negatiivisia ilmaisuja. Nuori itse osallistuu tavoitteiden määrittelyyn. Ongelmakeskeisyydestä luovutaan ja otetaan uusi näkökulma pohtimalla mitä harjoittelemalla, tekemällä sekä opettelemalla ongelma ratkeaa tai vähenee, eli mitä halutaan saavuttaa näin toimimalla. (Furman ym., 2007, s. 100–101.)

Ammatillinen vuorovaikutus tulisi olla keskeinen työväline sosiaali- ja terveydenhuollon kasvatustehtävissä työskentelevillä henkilöillä, jotka kohtaavat työssään asiakkaita. Vuorovaikutusta on sanallinen ja sanaton viestintä. Sanatonta viestintää ovat ilmeet, eleet sekä kehonkieli. Vuorovaikutus on sensitiivistä vuoropuhelua ja toimintaa asiakkaan kanssa. Yksinkertaistettuna se on viestien lähettämistä ja vastaanottamista. Ammatillinen vuorovaikutus rakentuu etenkin osallisuuden ja dialogisuuden varaan. Asiakastyössä ammattilaisen tulee muistaa, että hän työntekijänä kantaa vastuun vuorovaikutuksen toteutumisesta ja toteutuksesta. Onnistuneessa vuorovaikutuksessa asiakas kokee, että hänestä välitetään ja häntä kunnioitetaan. Toimivassa vuorovaikutuksessa on mahdollista sanoittaa tärkeitä asioita rehellisesti. Onnistunut vuorovaikutus vähentää väärinymmärryksien sekä olettamuksien mahdollisuutta. Hyvään vuorovaikutukseen pyrkivältä työntekijältä vaaditaan itsensä tuntemista ja kykyä arvioida itseään keskustelijana. Työntekijän on kyettävä tunnistamaan omia tunteitaan ja säätelemään käyttäytymistään. Avoin ja aito tahto tehdä asioita asiakkaan hyväksi on onnistuneen vuorovaikutuksen lähtökohta. (Kirveslahti ym., 2018, s. 65–66.)

Hyvät vuorovaikutustaidot tukevat sosiaalisia suhteita, jotka ovat merkittäviä tekijöitä hyvän mielenterveyden ylläpitämisessä. Jokainen ihminen tarvitsee vierelleen ihmistä koko elämänsä ajan. Ihmisen onnellisuus rakentuu ystävyys ja hyväksytyksi tulemisen tunteesta sekä yhteisöön kuulumisesta. (Erkko & Hannukkala, 2013, s. 95.)

Motivaatio on uuden oppimisen lähtökohta. Ulkoisiin asioihin perustuva motivaatio, kuten palkkio tai uhkaus ei ole yhtä tehokas keino motivoida, kuin sisäistä oppimisintoa tukeva tavoitteellisuus (Korppinen ym., 1994, s. 14.) Työntekijän on tärkeä olla itse innostunut ja arvostaa omaa työtään, jotta hänellä on edellytyksiä motivoida asiakasta työskentelyssä. (Kirveslahti ym., 2018, s. 290.)

Oppilaskodin työntekijän, joka ohjaa nuorta itsenäistymiseen, on pyrittävä aktivoimaan nuoren omaa sisäistä motivaatiota oppimiseen. Oppilaskodilla työntekijän on tärkeä kuunnella nuoren omia toiveita ja tavoitteita työskentelyn alusta saakka. Tarvittaessa nuorta voi tukea löytämään sisäistä motivaatiota esimerkiksi käyttämällä itsenäistyvän nuoren roolikarttaa pohdinnan tukena.

Kuntouttavassa ohjaustyössä tulee asiakastilanteita, joissa joudutaan miettimään, millainen työskentely tukee asiakasta parhaiten juuri siinä kohtaa. Oppilaskodin työntekijä saattaa pohtia ohjauksellisten keinojen riittämättömyyden ja terapeutin työskentelyn mahdollisuuksien välistä suhdetta. Edellä mainitussa tilanteessa työntekijä arvioi milloin asiakkaan tilanne vaatii psykologista tai terapeutista osaamista. Pohdinnan tueksi on hyvä ymmärtää, mitä eroa ohjauksella ja terapialla on, ja missä tämä raja kulkee.

Peavyn (1999) mukaan ohjaus ei ole terapiaa, mutta niissä on paljon samankaltaisuutta sekä eroavaisuutta. Ohjauksessa ja terapiassa on molemmissa kyse samankaltaisesta ihmisten välisen kommunikaation ja itsetutkiskelun prosessista. Tämän prosessin avulla ihmiset rakentavat omaa ajattelutapaansa sekä hylkäävät toimimattomia toimintavaihtoehtojaan. Prosessin aikana toteutuu yksilön sisäinen arviointi-, muutos- ja vahvistustapahtuma. Toisin sanoen ohjauksen tavoite on auttaa yksilöä arvioimaan, hyväksymään tai muuttamaan käyttäytymistään ja ajattelua. Terapian ja ohjauksen erot näkyvät selkeästi siinä, että ne suhtautuvat toiminnan kohteeseen eri tavalla. Ohjaaminen painottaa toivon ja tuen antamista, kun taas terapeutin työskentelyssä toiminnan kohde nähdään sairauden tai parantamisen näkökulmasta. (Peavy, 1999, s.19–27.)

3.5 Tavoitteellinen ja suunnitelmallinen ohjaus

Tavoitteellisen työskentelyn tunnusmerkkeihin kuuluu asiakkaan ja työntekijän yhteinen pohdinta asiakkaan omista toiveista liittyen muutostavoitteisiin, kuinka niihin pyritään, mitä asiakas on valmis tekemään muutoksen eteen sekä mikä on työntekijän rooli muutoksen tukemiseksi. Tavoitteellisessa työskentelyssä työote on valmentava ja rinnalla kulkeva. Valmentavaa työtettä käytettäessä työntekijän tulee varata yksilöohjaukseen sekä koko prosessin läpikäymiseen riittävästi aikaa. Tavoitteellisen työotteen tarkoitus on voimavaraistaa asiakasta, jolloin hänen oma kokemuksensa itsestä toimijana vahvistuu. Työntekijän on tärkeä uskoa muutoksen mahdollisuuteen ja kannustettava asiakasta muutokseen. Asiakkaan kokemus toivosta on tärkeää voimavaraistumisessa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2018.)

Itsenäistymisprosessissa tavoitteellisella työskentelyllä tarkoitetaan, että työntekijä pyrkii ohjaamaan nuorta ensin sisäiseen muutokseen, mahdollistaen myöhemmin ulkoisen muutoksen nuoren käyttäytymisessä ja ajattelussa. Nuoren sisäisiä muutoksen kokemuksia ovat kokemus lisääntyneestä itsehallinnasta ja vaikuttamisen mahdollisuudesta sekä toiveikkuudesta. Tämä tarkoittaa, että nuoren tulisi oppia hyväksymään, että ei voi muuttaa kaikkia elämäntilanteeseen vaikuttavia asioita, mutta voi oppia hyväksymään niihin liittyviä negatiivisia tunteita. Sisäisessä muutoksessa nuoren tunne-elämän, havainnoinnin sekä ajattelun kyvyt kehittyvät. Sisäisen muutoksen tavoitteena on oppia ymmärtämään itseään ja epätäydellisyyttään sekä hyväksymään sen osana itseään. Nuoren ulkoisia muutoksen kokemuksia ovat uudet toimintatavat, sosiaalisten taitojen karttuminen sekä rohkeus tehdä elämästä omannäköistä. Tavoitteellisen työskentelyn onnistuminen vaatii luottamuksen työntekijän ja nuoren välille. Luottamukseen perustuvassa asiakas-työntekijäsuhteessa nuori kykenee ilmaisemaan omia tunteuksiaan ja kokemuksiaan realistisesti. (Kanninen & Uusitalo-Arola 2015, s. 62.)

Tavoitteellisessa työskentelyssä nuorelle laaditaan tavoitteet yhdessä nuoren kanssa. Tavoitteiden laadinnassa hyödynnetään nuoren vahvuuksia oman elämänhallinnan tukemisessa. Elämänhallinnan taidot ja omatoimisuuden tukeminen on tärkeää nuorelle. Tavoitteet tulee laatia siten, että ne ovat saavutettavissa.

Tilanteessa, jossa päätavoite on vielä kaukana, tulee asettaa välitavoitteita, joiden myötä on mahdollista saavuttaa asetettu päämäärä. Erityishuollossa olevan nuoren osalta tavoite voi olla itsenäiseen elämään valmentautumisessa ja arjen taitojen harjoittelussa. Tämä tarkoittaa, että itsenäistymistä harjoitteleva nuori opettelee huolehtimaan esimerkiksi aikataulusta, vuorikausirytmistä, henkilökohtaisesta hygieniasta, vaatetuksesta sekä ruokahuollosta. Tavoitteellisessa työskentelyssä on huomioitava, että oppiminen voi vaatia satoja toistoja. Päällekkäisten asioiden hahmottaminen, kuten ruuanlaitto ja aikataulu yhdessä, voivat olla nuorelle haasteellisia oppia. Harjoittelun tukena voi käyttää erilaisia apuvälineitä, kuten herätyskelloa ja muistilappuja. Tärkeää harjoittelussa on, että nuori oppii tavan selvittää itsenäisesti ilman toisen apua. (Kirveslahti ym., 2018, s. 218–219.)

Tavoitteellisessa ohjaustyössä työskentelyn prosessilla on suuri merkitys asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. Asiakkaan ja työntekijän on oltava tietoisia mitä työskentelyltä odotetaan ja mikä on sen tavoite. Nuoren kanssa laaditaan tavoitesuunnitelma, joka toimii ikään kuin karttana ja oppaana niin työntekijälle kuin nuorelle. Suunnitelmallinen ja tavoitteellinen työskentely mahdollistaa menetelmien valintaan liittyvän tarveharkinnan ja oikea- aikaisen käytön sekä tukee asiakkaan suoriutumisen arviointia. Tavoitesuunnitelman laadinnan jälkeen työntekijä voi arvioida nuoren sitoutumista suunnitelmaan ja arvioida sen tarkoituksenmukaisuutta suhteessa asetettuun tavoitteeseen MMU- testillä. Tämä tarkoittaa, että suunnitelmaa tarkastellaan siten, että se on asiakkaan näkökulmasta mieluisin vaihtoehtoista, mahdollinen toteuttaa sekä uskottava tavoitteiden saavuttamiseksi. (Vanse, 1999, s. 126–133.)

Toivo on vuorovaikutuksellinen kokemus, jota on mahdoton ylläpitää yksin. Työntekijä voi toiminnallaan ylläpitää nuoren toivon kokemusta tai ehkäistä sen syntymistä. Työntekijän tulee ylläpitää nuoren toiveikkuuden kokemusta siten, että tavoitteet laaditaan siten että ne ovat saavutettavissa, ja nuori voi kokea onnistumisen iloa. Tavoitteiden saavuttamisen kokemus lisää toiveikkuutta omista kyvyistä ja rohkaisee nuorta hakeutumaan uusiin haasteisiin. (Lämsä, 2009, s. 232.)

Työskentelyn onnistumista tukee hyvä etukäteisvalmistelu, eli suunnitelmallisuus. Hyvin toteutettu suunnitelma mahdollistaa työntekijän keskittymisen havaintoihin ja työskentelyn dokumentointiin. Ohjaukseen sisältyvä motivointi on oleellista. Työntekijän tulee puhua selkeästi ja rauhallisesti, jotta nuori kuulee ja ymmärtää kuulemaansa. Ohjaus kannattaa jakaa osiin, jotta yksittäiseen työvaiheeseen ei tule liikaa ohjeita. Ohjeita voi antaa sanallisesti, kirjallisesti sekä kuvina. Ymmärtämisen voi tarkistaa pyytämällä nuorta selittämään tehtävän lopuksi (Kirveslahti ym., 2018, s. 288–290.)

Peavy (1999) kirjoittaa kirjassaan järkevän suunnittelun merkityksestä työskentelyn tavoitteen saavuttamisessa. Suunnitelmallisen työskentelyn toteutumiseksi kannattaa laatia tavoitesuunnitelma asiakkaan kanssa. Tavoitesuunnitelma sisältää aina menetelmän jonkin tavoitteen saavuttamiseksi. Hyvä suunnittelija omaa voimavarojaan, taitojaan, tietojaan sekä kokemustaan koskevaa itsetietoutta. Työntekijän tulee olla valmis kokeilemaan uusia menetelmiä ja keinoja tavoitteen saavuttamiseksi sekä tiedostaa että arvot ja tunnekokemus ovat tärkeitä asiakkaan sitouttamiseksi. Tavoitesuunnitelmaa laatiessa asiakkaan kanssa voi käyttää avoimia kysymyksiä asiakkaan tietoisuuden lisäämiseksi omasta tilanteestaan sekä tämän motivoitumiseksi. Kysymyksinä voivat toimia esimerkiksi mikä sinun tilanteesi nyt on, mitä haluaisit tapahtuvan, mikä on päätavoitteesi, millaista tulevaisuutta odotat, mitä haluaisit oppia, että pääset elämässä eteenpäin, millaisia voimavaroja ja elämäkokemuksia sinulla on mitkä auttaisivat suunnitelman laatimisessa ja toteuttamisessa, millaisia sisäisiä tai ulkoisia esteitä näet suunnitelman toteuttamiselle? Sisäiset uskomukset omasta kyvyttömyydestä ja itseä mitätöivät ajatukset estävät asiakasta näkemästä todellisia kykyjään ja aiheuttavat epätoivoa, masennusta sekä uhritumista. Tavoitesuunnitelman laatimisessa tulee muistaa, että suunnitelmat muuttuvat, joten työntekijän ja asiakkaan tulee olla valmiita tekemään suunnitelmiin muutoksia. Työntekijän tulisi omaksua, että he ovat asiakkaan kanssa kumppaneita, jotka työskentelevät yhdessä ja rakentavat asiakkaan ratkaisusta ja suunnitelmasta hänelle henkilökohtaisen työskentelyprosessin. (Peavy, 1999, s. 126–133.)

Tavoitesuunnitelma laaditaan, kun on arvioitu, että itsenäistymistä tukeva harjoittelu aloitetaan. Oppilaskodin työntekijä laatii yhdessä nuoren kanssa

tavoitesuunnitelman. Tavoitesuunnitelmaan kirjataan tavoitteet ja menetelmät tavoitteen saavuttamiseksi.

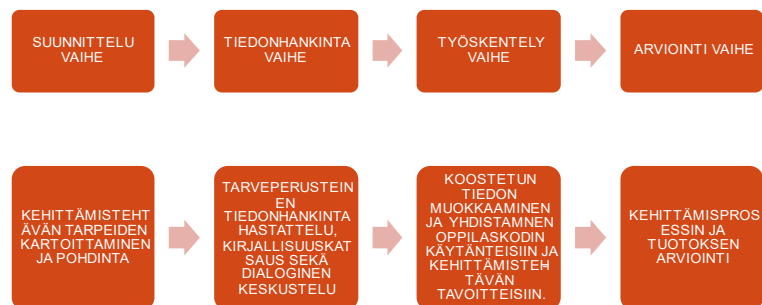
4 KEHITTÄMISPROSESSIN KUVAUS

4.1 Kehittämistyön tavoite

Itsenäistyminen on merkittävä nuoruuden kehitystehtävä. Kodin ulkopuolelle sijoitetun erityishuollon asiakkaan elämänhallinnan taitojen opetteleminen nuoren täytettyä 18 vuotta on tärkeää, jotta sijaishuollossa alkanut myönteinen kehitys voidaan turvata myös ikävaiheessa, jossa yksilön valinnanvapaus kasvaa.

Kehittämistyön tavoitteena (Liite1) on laatia oppilaskoti Koivu 4 -yksikköön toimintaehdotuksena menetelmäopas, jonka on tarkoitus johdonmukaistaa itsenäistymistä tukevaa työskentelyä. Menetelmäopas sisältää itsenäistymisen harjoittelun prosessikuvauksen sekä tietoa ja menetelmiä itsenäistymistä tukevan työskentelyn tueksi. Menetelmäoppaassa on kuvattu myös itsenäistymistä tukevan ohjauksen prosessi sekä työskentelyn menetelmiä prosessin eri vaiheissa. Menetelmäoppaan tarpeiden kartoittamiseen osallistuvat koko oppilaskodin henkilöstö, asiakkaat sekä toimintayksikön sidosryhmät. Kehittämistyön menetelminä hyödynnetään avointa haastattelua, dialogista keskustelua sekä kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Kehittämistyö toteutettiin prosessinomaisesti.

KEHITTÄMISPROSESSIN VAIHEET



Kuvio 1. Kehittämisprosessin vaiheet

Menetelmäoppaan harjoitteet keskittyvät arjenhallintataitojen keskeisiin teemoihin. Jokaisen oppilaskodin nuoren arki muotoutuu elämäntilanteen mukaan ja siihen kuuluu yksilöllisiä toimintoja ja sisältöjä. Arjenhallinta tarkoittaa, että nuorella on arjentaitoja itsestä huolehtimiseksi ja siten mielekkään elämänkokemuksen rakentamiseksi. Arjenhallinta voidaan jakaa neljään eri osa-alueeseen, joita ovat fyysinen koti eli ympäristön hallinta, kodin ylläpito eli rutiinien hallinta, kodin vuorovaikutus eli suhteiden hallinta sekä sisäinen koti eli merkitysten hallinta. (Kivelä & Lempinen, 2010, s.13–14.) Kehittämistehtäväni painottuu kodin ylläpitoon ja rutiinien hallintaan. Tämän arjenhallinnan osa-alueen harjoittelu kehittää konkreettisia itsenäistymiseen liittyviä arjentaitoja nuorille. Kodin ylläpitoon ja rutiinien hallintaan liittyviä teemoja ovat ajankäyttö, ravinto, raha, työ ja opiskelu, terveys, hygienia, lepo, arki ja juhla, harrastaminen. (Kivelä & Lempinen 2010, 59.)

Opinnäytetyön tuotoksessa arjenhallinnan osa-alueet valittiin siten, että työskentely tukisi mahdollisimman monipuolisesti oppilaskodin nuoren elämän eri osa-alueita. Työskentelyjen aihealueet on yhdistetty siten, että ne muodostavat loogisia sidoksia toisiinsa ja niiden sisällöt tukevat toisiaan.



Kuvio 2. Arjenhallinnan osa-alueet

4.2 Oppilaskoti Koivu 4 kehittämisen ympäristönä

Vaalijala on julkinen palveluntuottaja Itä-Suomessa, joka palvelee erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä erilaisissa elämäntilanteissa. Vaalijala tuottaa vaativaa laitostuntoutusta valtakunnallisesti. Vaalijala on kuntayhtymä, jonka omistaa 33 savolaista kuntaa. Vaalijalan juuret ovat Sortavalassa, ja se on perustettu vuonna 1907. Vaalijalan toiminta jakautuu kahteen päälinjaan, Osaamis- ja tukikeskukseen laitostuntoutukseen ja avopalveluihin. Vaalijalan laitostuntoutus toteutetaan kolmen eri toimintasektorin alla. Toimintasektorit ovat lasten oppilaskodit, nuorten oppilaskodit sekä aikuisten kuntoutusyksiköt. Organisaatorakenne on linjaorganisaatio, johon sisältyy matriisiorganisaation elementtejä. Vaalijalan palveluiden käyttäjäksi pääsee oman kotikunnan tai muun maksajatahon maksusitoumuksella. (Vaalijala, i.a.-a.)

Oppilaskoti Koivu 4 on osa Vaalijalan nuorten oppilaskotien toimintasektoria. Oppilaskoti Koivu 4 on tarkoitettu yli 18-vuotiaille nuorille aikuisille, joilla on erityisiä oppimiseen, mielenterveyteen sekä käyttäytymiseen liittyviä vaikeuksia. Oppilaskodissa asuu viisi nuorta aikuista, iältään 18–21 vuotta. Tarjottu palvelu on jälkihuollon laitostuntoutusta. Asiakkaiden hoitopolku on alkanut Vaalijalan tuki ja kehittämiskeskuksessa jo aiemmin, ja he ovat siirtyneet täysi-ikäistyttyään aikuisten yksikköön oppilaskoti Koivu 4:een. Jokaisella nuorella on oma hoitopolku sekä tavoitteet, jotka on laadittu yhdessä asiakkaan ja hänen oman kotikuntansa edustajan sekä moniammatillisen työryhmän kanssa. Asiakkaat opiskelevat pääasiassa Spesian Pieksämäen kampuksella, joka tarjoaa ammatillista ja valmentavaa koulutusta nuorille, jotka tarvitsevat yksilöllistä tukea opintoihinsa. Oppilaskodin nuoret ovat jälkihuollon asiakkaita. (Vaalijala, i.a.-b.)

Oppilaskodin arkea kuvaa pyrkimys tukea nuorta harjoittamaan omia elämännhallinnan taitojaan, osana turvallista sekä mielekästä elämää. Elämännhallinnan harjoittelu tarkoittaa laaja-alaista tietojen ja taitojen sisäistämistä, joiden avulla nuori kykenee mahdollisimman itsenäiseen elämään. Kokemus itsehallintataitojen kehittymisestä vahvistaa osallisuuden ja positiivisen elämäkokemuksen syntymistä. Koivu- yksikössä hyödynnetään yhteisohidollisia elementtejä, jotka

tukevat sosiaalista kuntoutusta sekä vastuunkantamista itsestä ja muista. Oppilaskodin kuntoutuksellinen perusta muodostuu arjentaiteiden harjoittelusta, yhteisöllisestä asumisesta sekä opintovelvoitteiden hoitamisesta.

Oppilaskoti Koivun tuottama kuntoutus on tarkoitettu jälkihuollossa oleville nuorille aikuisille. Oppilaskoti Koivun tuottaman palvelun tarkoitus on varmistaa, että nuoren palvelut ja tuki eivät katkea aikuistumisen kynnyksellä, kun he saavuttavat täysi-ikäisyyden. Tavoitteena on, että nuoria tuetaan yksilöllisesti heidän tarpeistaan käsin saattamalla opinnot loppuun sekä harjoittelemalla turvallisessa ympäristössä itsenäistymisen taitoja. Moniammatillinen työryhmä arvioi nuoren kuntoutuksen edistymistä sekä tukee nuorta tulevaisuuden suunnitelmien hahmottamisessa tulevaan asuinpaikkaan, työelämään, opiskeluun sekä tarvittaviin tukimuotoihin liittyen.

Oppilaskodissa työskentelee terveydenhuollon koulutuksen saaneita hoitajia. Jokaisella nuorella on omahoitaja, joka vastaa oman asiakkaan työskentelyjen toteutuksesta. Oppilaskodilla on myös kuntoutuskoordinaattori, jonka koulutustasulla on Sosionomin tutkinto. Sosionomin koulutus ja tutkinnon kompetenssit tukevat monipuolisesti oppilaskodin toimintaympäristössä tapahtuvaa kuntoutuksen suunnittelua ja toteutusta. Sosionomin palvelujärjestelmän asiantuntemus vahvistaa oppilaskodin asiakkaan asemaa ja oikeuksia saada tarvitsemiaan palveluita.

4.3 Kehittämisen menetelmät

Opinnäytetyön kehittämisen menetelmänä toimi asiantuntijahaastattelu, Dialoginen keskustelu sekä kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Toimintaympäristön tuntemus ja sen erityisvaatimukset ohjasivat menetelmien valintaa. Valintaan vaikutti asiakkaiden fyysinen, psyykinen sekä kognitiivinen toimintakyky, mahdollisuus tavata työntekijöitä yksittäin työvuorossa työtilanteiden mukaan sekä kehittämiseen tarvittavan tiedon laatu ja kohdentuminen. Dialoginen keskustelu painottui työvuoroissa asiakkaiden ja työntekijöiden kanssa tehtävään tiedon koostamiseen ja pohdintaan. Asiantuntijahaastattelut toteutettiin kuntoutuksen

vastuuhenkilöille. Menetelmien valinnan kriteerinä oli, että niiden on oltava joustavia ja sovelluttava monipuolisesti asiakastilanteissa käytettäväksi. Tarvittaessa tilanne voidaan keskeyttää ja jatkaa tarpeen mukaan. Tämä mahdollisti tiedon koostamisen työtehtävissä niin asiakkaiden kuin henkilökunnan kanssa sujuvasti.

Haastattelu soveltuu monipuoliseen tiedon hankintaan. Haastattelut jaotellaan muodollisuuden ja strukturoidun teemansa mukaan. Avoin haastattelu on avointa keskustelua jostain tietystä aiheesta, eikä haastattelija ohjaa keskustelua, vaan haastateltava voi ohjata keskustelua. Tällöin voidaan saada esille myös heikosti tiedostettuja asioita. Avoin haastattelu voidaan toteuttaa yksilöhaastatteluna. Onnistunutta haastattelua tukee haastateltavan vuorovaikutustaidot sekä tilanteen tulee olla luonteva molemmille. Haastattelupaikan valinnassa tulee huomioida, että se on rauhallinen ja tuttu haastateltavalle. (Kajaanin ammattikorkeakoulu i.a.)

Haastattelumenetelmän valintaan vaikuttavat aihe eli mitä ja miksi halutaan tietää jotain. Mihin perehdytään, missä kontekstissa ja ympäristössä perehtyminen tapahtuu sekä keneltä tietoa halutaan saada haastattelemalla. Avoimessa haastattelussa on tarkoituksena puhua tietyistä haastattelijan määrittämistä teemoista, mutta tarkkojen kysymysten sijaan edetään mahdollisimman keskustelunomaisesti. Tämä antaa tilaa haastateltavan tuntemuksille, kokemuksille, mielipiteille sekä perusteluille. Haastattelija on orientoitunut aihepiiriinsä, mutta ei rajaa keskustelua. Haastattelija mukailee keskustelua haastateltavan antamisen käsitysten sekä termien mukaan. (Isomäki, 2019)

Asiantuntijuus on ilmiönä monimuotoinen, jonka vuoksi haastattelijan tulee ensin määrittellä kehittämisaiheensa kannalta keskeiset asiantuntijuuden tunnusmerkit ja asiantuntijatahot. Asiantuntijahaastattelun kohde valitaan sen perusteella, mitä tietoa henkilöllä oletetaan olevan käsiteltävää aihetta koskien. Asiantuntijahaastattelun tavoitteena on tuottaa uutta tietoa hyödyntämällä asiantuntijan erityistietämystä aiheesta. Asiantuntijoita ovat sellaiset henkilöt, joilla on tietoa, jota muilla ei ole tai jota on vain harvoilla. Isoissa organisaatioissa tai instituutioissa asiantuntijatiedon jäljittäminen voi olla vaativaa, koska tieto on hajaantunutta ja vaatii erinäkökulmista kumpuavaa ymmärrystä. (Hyvärinen ym., 2017, s. 214–217.)

Dialogisessa keskustelussa on kaksi tai useampi osallistuja, jotka ajattelevat sekä perehtyvät tiettyyn aiheeseen. Dialogi on avointa ja suoraa vuorovaikutusta, jolla pyritään yhteisymmärryksen saavuttamiseen. Dialogissa korostuu vastavuoroisuus ja toisen kuunteleminen, eikä siinä ole osallistujien välillä eri puolia. Dialogissa osallistajat kunnioittavat toisiaan ja mahdollistavat sallivan ja hyväksyvän ilmapiirin. Dialogisessa keskustelussa Työntekijän pyrkimys ei ole hallita tilannetta. Dialogisessa keskustelussa ei ole ennalta sovittua lopputulosta, joten se mahdollistaa ohjattavan aidon kuulluksi tulemisen. Kokemus kuulluksi tulemisesta vaikuttaa ihmisen tunnetilaan myönteisesti, joka edesauttaa yhteisymmärryksen saavuttamista. Dialogisessa keskustelussa on tärkeää, että puhujaa ei keskeytetä sekä kuulija pyrkii eläytymään puhujan tilanteeseen. Dialoginen keskustelu mahdollistaa asiakkaan sellaisten voimavarojen vahvistumisen, joita ei ole aiemmin tiedostettu. Avoimet ja refleктоivat kysymykset ovat keskeisiä. Yhdessä tehty ratkaisu tai sopimus sitouttaa molemmat osapuolet toimintaan (Kirveslahti ym., 2018, s. 69–70.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on laaja-alaisin ja menetelmiltään väljin kirjallisuuskatsaustyyppi. Kirjoittaja luo yleissilmäyksen rajaamaansa aihepiiriin ja tekee yhteenvetoja. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus sallii monipuoliset tarkastelunäkökulmat ja laajan aineiston, koska kirjallisuuden valinnassa ei ole käytetty tiukkoja seuloja. (Helsingin yliopisto, i.a.)

4.4 Kehittämistyön vaiheet

4.4.1 Suunnitteluvaihe

Opinnäytetyön suunnitteluprosessi käynnistyi keväällä 2020. Työtehtävissäni ohjasin nuoria, jotka olivat valmistumassa koulusta ja heidän oli aika siirtyä eteenpäin oppilaskodilta. Työtehtävissä osallistuin näiden nuorten arjen taitojen suunnitteluun ja toteutukseen. Tuolloin tekemieni havaintojeni perusteella työskentelyni ei ollut johdonmukaista ja oli paljon kiinni työntekijän roolista viedä asioita eteenpäin. Käytännössä työskentelyn osa-alueet vaikuttivat irrallisilta toisiinsa

nähden, eikä niiden välillä ollut johdonmukaista jatkumoa. Kokemukseni mukaan työntekijän omat lähtökohdat ja motivaatio ohjasivat itsenäistymiseen tähtäävää työskentelyä.

Samaan aikaan oppilaskoti Koivu- yksikön työryhmä oli havainnut itsenäistymistä tukevien työskentelyjen kehittämisen tarpeen. Usein nämä tarpeet ilmenivät kuntoutuskokouksessa tai muussa tilanteessa, kun ryhdyttiin suunnittelemaan mahdollisia tukitoimia nuorille tulevaisuuteen ja pohdittiin, mitkä ovat nuoren omat taidot itsenäisesti suoriutumisessa. Työryhmä havaitsi, että nuorten itsenäistymisen harjoittelut erosivat toisistaan muun muassa työskentelyjen kohdentuessa vain osalle asiakkaista. Myös sisällöt ja johdonmukaisuus erosivat asiakkaiden kesken. Asian tarkastelun myötä havaittiin, että selkeää prosessia ja sisältöä työskentelyille ei ollut laadittu, eikä siten ollut olemassa mitään ennalta laadittua johdonmukaista suunnitelmaa työskentelyn toteuttamiseksi.

Työryhmässä sekä esimiehen kanssa käyty keskustelu vahvisti ajatustani kehittää itsenäistymistä tukevaa ohjausta ja neuvontaa oppilaskoti Koivuun. Kehittämisen osa-alueet ovat työskentelyn prosessin sekä itsenäistymisen kannalta keskeisten ilmiöiden ja taitojen kuvaaminen selkeään ja ymmärrettävään muotoon. Kehittämistehtävän toimintaehdotuksena toteutettaisiin menetelmäopas, joka antaa työntekijälle tukea nuoren itsenäistymisen taitoihin tähtäävälle työskentelylle sekä kuvaa sen koko prosessiin alusta loppuun saakka. Opas auttaa työntekijää muodostamaan loogisen jatkumon työskentelylle sekä sisällyttämään harjoitteet osaksi kuntoutuksen kokonaistavoitteita. Oppaan avulla työskentelystä on mahdollista tehdä tavoitteellisempaa ja suunnitelmallisempaa. Oppaassa painotetaan työntekijän valmiuksien merkitystä asiakastilanteissa ja vuorovaikutuksessa, tavoitteellista suunnittelua sekä esitetään mahdollisia menetelmiä itsenäistymisen taitojen harjoitteluun.

Itsenäistymisen kannalta merkittävät osa-alueet on valittu jälkihuoltoa ohjaavan lainsäädännön ja terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen ohjeistuksen mukaisesti, sisällyttäen moniammatillisen työryhmän yhteisen näkemyksen ja arvion nuoren tarpeista yksilöllisesti. Osa-alueet ovat hygienia ja terveys, koti ja ympäristö,

vuorikausirythmi ja ajanhallinta, ruokahuolto ja raha-asiat sekä sosiaaliset suhteet. Osa-alueiden valikoitumisen perustana on Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen määrittämä jälkihuollon tavoitetila, jonka keskeinen tavoite on tukea nuoren aikuistumista ja itsenäistymistä tavoitteellisesti ja johdonmukaisesti sekä pitkäkestoisesti. Tavoitetilan keskiössä on tarjota nuorelle itsenäistymistä tukeva kokonaisuus, joka tukee nuorten aikuisten toimintakykyä ja vahvistaa itsenäistä toimijuutta sekä vähentää ylisukupolvista huono-osaisuutta. (Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos. i.a.)

4.4.2 Tiedonhankintavaihe

Tiedon hankintavaiheessa keskityin kehittämistyön tarpeiden pohjalta hankkimaan tietoa. Tiedonhankintavaiheessa keskityin aluksi tarkastelemaan olemassa olevia oppilaskodin rakenteita ja asiakasprosessia. Tavoitteena oli saada mahdollisimman kokonaisvaltainen käsitys siitä mitä toiminta tällä hetkellä on ja miten se vastaa asiakkaiden tarpeisiin. Tarkastelun pohjalta laadin suuntalinjoja kehittämiselle ja siihen pohjautuvalle tiedonhankinnalle. Tiedonhankinnan toteutukseen hyödynsin kirjallisuutta, asiantuntijahaastattelua sekä dialogista keskustelua.

Kartoitin raportin sisältöä ja aihepiiriä kirjallisuuden avulla. Kirjallisuuden aihealueet määrittyivät oppilaskodin asiakkaiden keskeisten elämäkokemusten ja sairauksien perusteella sekä kehittämiseen liittyvän tiedonhankinnan pohjalta. Kirjallisuudella taustoitin nuoren psyykkisen voimien ja kokemusten merkitystä osana ohjausprosessia ja sen erityispiirteitä. Teoriatieto pyrkii selventämään lukijalle nuoruutta elämänvaiheena ja kuvaa, kuinka erityishuollossa nuorta voidaan ohjata psykososiaalisesti siten, että nuoren omat sisäiset motivaatiot vahvistuvat ja millä tavoin toteutettu työskentely tukisi heidän omia tarpeitaan myös tulevaisuudessa. Nuoren mielenterveyttä käsittelevää sekä itsenäistymistä tukevaa kirjallisuutta ja tietoa on paljon saatavilla. Raportin koostamiseen hyödynsin erityisesti kehityspsykologiaa, nuorisopsykiatria, ohjausta menetelmänä sekä nuoruuden ilmiöitä yleisesti käsittelevää teoriaa. Hyödynsin myös omaa koulutukseen ja työkokemukseen perustuvaa kokemusta raportin laadinnassa.

Kehittämistehtävän tiedonhankintaan liittyvien tarpeiden näkökulmasta suoritin asiantuntija haastattelun työyksikön esimiehelle sekä kuntoutuksen koordinoimista vastaavalle työntekijälle. Asiantuntijahaastattelussa hyödynsin avoimen haastattelun menetelmiä ja toimintatapoja. Asiantuntijoina toimivat oppilaskodin johtaja sekä oppilaskodin silloinen kuntoutuskoordinaattori. Haastateltavat valikoituivat heidän asemansa ja työroolin perusteella. Kuntoutuskoordinaattorin tehtävänä oppilaskodilla on huolehtia kuntoutuksellisten tavoitteiden ja työskentelyn sisältöjen ajankohtaisuudesta. Oppilaskodin johtaja vastaa kuntoutuksellisista sisällöistä ja henkilökunnan operatiivisesta työskentelystä.

Haastattelun kysymykset olivat avoimia, jättäen tilaa keskustelulle ja pohdinnalle. Avoimen haastattelun luonteen takia en määritellyt tarkkoja kysymyksiä etukäteen, jotta ne eivät rajaisi keskustelua. Etukäteen olin hahmottanut haastattelun teemat, jotka olivat asiakasryhmä, itsenäistyminen, työskentely, itsenäistymisen prosessi oppilaskodissa, ohjaaminen sekä kehittäminen. Haastatteluista tein erilliset muistiinpanot, joita hyödynsin kehittämistehtävää koostaessani. Haastattelussa teemat erosivat toisistaan haastateltavien mukaan. Kuntoutuskoordinaattorin haastattelussa oli esillä menetelmällisyys ja aikataulut. Esimiehen haastattelussa oleellinen teema oli arvioida kehittämistehtävän soveltuminen Työnantajan strategiaan ja sekä sen asemoiminen kuntoutuspalveluiden kokonaisuuteen.

Asiantuntija haastatteluiden myötä kehittämistehtävä sai lisäarvoa, kun sen toettiin vahvistavan Oppilaskoti Koivun merkitystä ja olemassaoloa osana Vaalijalan tuottamaa palvelua ja palvelujärjestelmää. Avoimen haastattelumenetelmän avulla kehittämistehtävään löytyi uusia näkökulmia, koska avoimen keskustelun kautta oli mahdollista edetä asioihin, joita haastattelijana en ollut osannut huomioida etukäteen.

Tiedonhankintavaiheessa hyödynsin dialogista keskustelua. Oppilaskodin toimintaympäristössä dialoginen keskustelu on toimiva ja käytännöllinen tapa hankkia tietoa. Työtehtävissä toimitaan yksikön sisätiloissa ja useita ihmisiä on samassa tilassa. Tilanne antaa edellytykset luontaiselle keskustelulle. Dialogisen keskustelun periaatteet toteutuvat nuorten kanssa käydyissä keskusteluissa. Nuorten on helppo osallistua keskusteluun, kun siinä ei ole selkeitä osapuolia tai

auktoritaarista elementtiä. Hyödynsin menetelmää vapaamuotoisissa tilanteissa sekä strukturoiduissa asiakastilanteissa. Vapaamuotoista keskustelua kävimme usein ruuanlaiton yhteydessä ja TV:tä katsoessa. Strukturoitua keskustelua kävimme esimerkiksi yhteisökokouksissa, kun keräsin nuorilta tietoa heidän toiveistaan ja kokemuksistaan itsenäistymiseen liittyen.

Valitsemani menetelmät mahdollistivat hankkimaan tarvittavaa tietoa ja kartoittamaan odotuksia kehittämistehtävääni liittyen. Haastattelun ja dialogisuuden menetelmät toimivat vuorovaikutuksen ja keskustelun työvälineinä koko opinnäytetyöprosessin ajan tiedon koostamisesta aina menetelmäoppaan laatimiseen.

4.4.3 Työskentelyvaihe

Tuotoksen tekovaiheessa hyödynsin edelleen tiedonhankinnassa käyttämiäni menetelmiä koostamani tiedon jatkojalostamiseksi itsenäistymistä tukevan menetelmäoppaan laatimiseksi. Tavoitteena oli yhdistää kehittämistehtävän tietopohja käytäntöön ja käsitellä sitä yhdessä työyhteisön kanssa, jotta lopullinen tuotos vastaisi arjen tarpeisiin. Hyödynsin dialogista keskustelua työntekijöiden sekä nuorten kanssa. Hyödynsin keskustelussa säännöllisesti yhteisökokousta, jossa oli mahdollista tavata kaikkia asiakkaita samaan aikaan.

Kehittämisprosessi eteni siten, että ensin työryhmässä tarkasteltiin jo tehtävää itsenäistymistä tukevaa työskentelyä ja pohdittiin mahdollisia kehittämiskohteita. Työntekijät ja kuntoutuskoordinaattori kertoivat mitä työskentely on käytännössä ja millaisella aikataululla ja suunnitelmallisuudella sitä toteutetaan. Keräsin tietoa myös asiakasnuorilta heidän kokemuksistaan ja toiveistaan liittyen itsenäistymisen harjoitteluun. Kerätyn tiedon perusteella koostin tavoitekuvauksen, jossa havaitut tarpeet ja kehittämiskohteet ovat huomioitu osana tulevaa kehittämistyötäni ja työskentelyn prosessikuvausta. Tämän pohjalta ryhdyin suunnittelemaan kehittämistyöni tuotoksen lopullista sisältöä ja kokonaisuutta.

Lokakuussa 2020 järjestetyssä kehittämispäivässä esittelin raportin ja siinä käsitellyt kehittämiskohteet sekä pohdimme tarkempaa sisältöä työryhmässä. Ennen

keskustelua pidin alustuksen kehittämistyöhöni liittyen, jossa kerroin työn edistymisestä ja aikataulusta sekä toiveesta kuulla edelleen asianomaisten toiveita ja odotuksia tulevaan sisältöön ja ulkoasuun. Dialoginen keskustelu oli mielekäs tapa vaihtaa ajatuksia yhteistyössä moniammatillisen työryhmän kanssa.

Loppuvuodesta 2020 työssäni oppilaskodilla osallistuin yhteisiin foorumeihin, jossa kävimme dialogista keskustelua kehittämistyöhön liittyen. Tapasin kehittämistyön toteutusvaiheessa oppilaskodin henkilöstöä viikoittain osastokokouksissa, jolloin jalostimme sisältöä ja toteutusta keskustelemalla. Tällöin oli mahdollisuus vuorovaikutukselliseen ja suunnitelmalliseen työskentelyyn. Dialogisen keskustelun tavoitteena oli yhteisymmärryksen saavuttaminen siten, että kehittämistyönä valmistuva opus palvelisi mahdollisimman monipuolisesti kaikkia asiakkaita sekä työryhmää. Dialogisuuden etu keskusteluissa oli, että se tukee vuorovaikutuksellisuutta ja osallisuutta. Tapaamisilla työntekijät kokivat tulleen kuulluksi, joka edesauttoi yhteisen päämäärän saavuttamista.

4.4.4 Arviointivaihe

Kehittämisprosessin eteneminen on tapahtunut henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti keväästä 2020 kevääseen 2021. Opinnäytetyöryhmäni valmistumisaikataulu oli syksyllä 2020. Vallitseva globaali Korona-tilanne vaikutti ensisijaiseen tiedonhankinnan toteutukseen ja aiheutti viivettä sen myötä opinnäytetyön toteuttamiseen. Epidemia ja sen mukanaan tuomat rajoitukset vaikuttivat siten, että esimerkiksi yksiköissä on ollut ajoittain vierailukiello. Tämän takia haastattelut ja tiedonhankinta on pitänyt toteuttaa eri tavalla tai odottaa rajoitteiden osittaista purkamista tautitilanteen mukaan. Myös kirjastojen sulkeminen Korona-tilanteen vuoksi vaikutti tiedonhankintavaiheeseen kohdallani, koska olen mieltynyt käyttämään kirjallisuutta ja konkreettisia kirjoja tiedonhankinnassa. Sähköisten tiedonhankintajärjestelmien käyttö on osoittautunut kohdallani olevan hidasta, eikä sovellu tapaan tuottaa tietoa ja tekstiä kuten painettu kirjallisuus.

Työskentely on kestänyt kokonaisuudessaan vuoden verran ja olen perehtynyt aihealueisiin syvällisesti. Kehittämistehtävän myötä olen perehtynyt erityisesti

erityishuollon asiakasprosessiin, lainsäädäntöön sekä kohtaamisen ja vuorovai-
kutuksen hallintaan osana tavoitteellista ohjaustyötä.

Omassa oppimisprosessissani olen kokenut, että oman työkokemuksen ja rapor-
tin näkökulmien yhdistäminen on ollut ajoittain haastavaa. Tällä tarkoitan, että
kehittämistehtävän laadullisiin ja teoreettisiin käytäntöihin perustuva tiedon ke-
rääminen on ensisijaista, jolloin oma ammattialan substanssikokemus on pitänyt
jättää taustalle. Toisaalta juuri tämä on mahdollistanut uuden oppimista ja vanhan
tiedon ja kokemuksen päivittymistä omassa työotteessani sekä tavassa ajatella
asiakasta ja hänen ohjaamistaan kokonaisuutena. Erityisesti kohtaamisen ja non-
verbaalisen viestinnän merkitys on korostunut tavassani mieltää asiakastyön ja
ohjauksen moniulotteisuutta. Hiljaisten viestien ja signaalien tietoinen lähettämi-
nen ja vastaanottaminen ovat merkityksellisiä, riippumatta tilanteesta asiakas-
työssä. Luottamuksen ja kunnioituksen varaan rakentuva asiakassuhde on sitout-
tava ja merkityksellinen sen molemmille osapuolille ja mahdollistaa yhteisen ta-
voitteen saavuttamisen.

Kehittämistehtävän ja menetelmäoppaan arviointia on toteutettu työryhmässä ja
esimiehen kanssa. Käyttöönotto tapahtuu vaiheittain keväällä 2021. Tuotoksen
käyttöönotossa huomioidaan sen hetkinen asiakastilanne ja toteutetaan lyhyt pi-
lottikokeilu ennen varsinaista käyttöönottoa. Toimin itse tuon pilotin toteuttajana
ja kerään havaintoja ja kokemuksia asiakkaalta sekä työryhmältä menetelmäop-
paan soveltuvuudesta käytäntöön. Tuotoksen täysimääräinen käyttöönotto ta-
pahtuu moniammatilliselta työryhmältä, asiakkaalta sekä oppilaskodin henkilö-
kunnalta kerätyn tiedon analysoinnin jälkeen. Tarvittaessa tuotoksen jatkojalos-
taminen toteutetaan työryhmässä nuoren tarpeita mukaillen. Lopullinen tuotos on
mahdollista ottaa käyttöön myös muissa oppilaskodeissa, joissa itsenäistymistä
tukevaa työskentelyä tapahtuu tai tullaan toteuttamaan jatkossa.

4.5 Jatkokehittämisen mahdollisuudet

Arviointimenetelmien kehittäminen voisi toimia tämän opinnäytetyön jatkomahdollisuutena. Ensisijaisesti tämä tarkoittaisi nuoren yksilöllistä arviointia, joka sisältäisi myös reflektointia, jotta nuoren oma subjektiivinen kokemus elämänhallinnan edistymisestä tulisi näkyväksi. Nuoren kokemusperäisen arvioinnin kehittäminen olisi looginen jatkumo tämän tuotoksen painottuessa työskentelyn kehittämiseen ja prosessien kuvantamiseen toimintaympäristössä. Jatkokehittämisen näkökulmasta arviointi yksilötasoa laajemmin voisi olla haastavaa. Tarkoitan tällä esimerkiksi laajempaa kuntoutusyksikön tuloksellisuutta ja onnistumista mittaavaa arviointia. Tässä näen haasteena sen, kuinka arvioinnissa kyettäisiin mittaamaan luotettavasti asiakkaan henkilökohtaista kokemusta onnistumisestaan ja elämänhallinnastaan vertailukelpoisesti suhteessa muihin asiakkaisiin siten, että muodostuisi kokonaiskuva yksikön kuntouttavasta tuloksellisuudesta.

5 TUOTOS

5.1 Menetelmäoppaan taustoitus

Opinnäytetyöni tavoite oli kehittää oppilaskodissa asuvien nuorten itsenäistymiseen liittyvää työskentelyä ja tuottaa selkeää prosessikuvaus työskentelyn tueksi. Tuotoksen taustaoletuksena toimii kehityspsykologinen näkökulma sekä psykososiaalisen kuntoutuksen merkitys hoito- ja kasvatus työssä. Työnantajan sekä asiakkaiden tarpeet ja halutut tavoitteet määrittivät kehittämistyön käytännön lähtökohdat. Koostetun tiedon sekä työelämälähtöisen tarpeen yhteenliittymänä syntyi itsenäistymistä tukevien menetelmien opas oppilaskodin käyttöön. Tuotoksena syntynyt opas osaltaan mahdollistaa tavoitteellisen ja johdonmukaisen työskentelyn yksilöllisesti oppilaskodissa.

Menetelmäoppaan Itsenäistymistä tukevan työskentelyn aihealueet ovat koostettu nuorilta, moniammatilliselta työryhmältä sekä henkilöstöltä tulleiden toiveiden ja tarpeiden pohjalta. Työskentelyn osa-alueiden perustana on lastensuojelun käsikirjan mukaiset jälkihuoltoa koskevat tavoitteet.

Menetelmäoppaan tietoperustainen sisältö on valikoitunut kehittämistarpeen mukaan. Oppaan lähtökohtana on vastata tarpeisiin, jotka liittyvät itsenäistymisen teemoihin sekä antaa valmiuksia henkilökunnalle toteuttaa tätä tavoitetta tukevaa työskentelyä. Nuoren kehitystehtävät ja niihin liittyvä teoreettinen viitekehys toimivat työskentelyn perustana, johon itsenäistymistä tukevat harjoitteet ja menetelmät tukeutuvat. Oppaan menetelmäosio painottuu itsenäistymisen tavoitteiden ja tavoitteellisuuden lisäksi siihen, kuinka asiakkaan kanssa käytävää keskustelua ja vuorovaikusta voidaan tukea muutosmyönteisen ilmapiirin edistämiseksi. Opas antaa työntekijälle valmiuksia vastavuoroisen ja motivoivan ilmapiiriin luomiseksi osana työskentelyä.

Hyvä menetelmäopas huomio lukijansa. Menetelmäopasta tehdessä kirjoittajan on hyvä tuottaa sisältöä siten, että ottaa lukijan kirjoittamisen kohteekseen. Kirjoittajan kannattaa pitää mielessään mitä lukija osaa luettuaan tuottamasi

oppaan. On tärkeää, että kirjoittaja tietää mitä lukija tietää, jotta ei keskity sisällyksensä liian perusasioihin. Myös liian vaativa teksti voi olla liian vaikeaselkoista, eikä lukijalla ole tarpeeksi tietämystä asiasta sen sisäistämiseksi. Tulee muistaa, että lukija etsii oppaasta hyötyä, apua, oppia ja taitoja itselleen. Kerronnassa käytetään selkeää yleissuomea tavallisilla sanoilla ja yksinkertaisilla virkkeillä, koska se on varmin tapa tuottaa ymmärrettävää tekstiä. On tärkeä huomioida, että kenen näkökulmasta opas kirjoitetaan. Oppaan kirjoittaminen kanssakulkijan näkökulmasta yhdistää kirjoittajan ja lukijan saman asian äärelle, kun oppaan kohde-ryhmä on huomioitu. Tällöin oppaan lukija voi liittää omat tuntemuksensa kirjoittajan kokemuksiin ja kuvauksiin, eikä luottamuksen rakentumista kirjoittajaan tarvitse vahvistaa hienoin sanakäänteiden tai arvovaltaisten perusteluiden avulla. Lukijalle oppaan näkökulman ymmärtäminen on merkittävää, koska hän tulkitsee lukemaansa oman näkökulmansa kautta. Mikäli kirjoituksessa ei ole selkeää näkökulmaa, voi lukija tulkita sen ylimieliseksi tai asenteelliseksi. Kirjoittajan selkeä tavoite helpottaa rakenteen ja näkökulman muodostumista ja edistää oppaan valmistumista (Rentola, 2019, s. 92–96.)

5.2 Menetelmäoppaan esittely

Menetelmäopas (liite 2) on laadittu sähköiseen muotoon sen käytännöllisyyden ja käytettävyyden varmistamiseksi. Tämä mahdollistaa sen, että Power Point -ohjelmalla tuotettu opas on kaikkien työntekijöiden saavutettavissa riippumatta työpisteen sijainnista. Power Point -ohjelmalla toteutetun oppaan vahvuus on sen selkeys ja yksinkertaistettu ulkoasu, joka mahdollistaa tarpeenmukaisen muokkaamisen ja jatkokehittämisen. Selkeyden ja informatiivisen sisällön ansiosta opasta voi hyödyntää myös uuden henkilökunnan perehdyttämiseen. Menetelmäoppaan työskentelyosiot voidaan tulostaa ja toteuttaa ilman tietokonetta.

Opas on tarkoitettu oppilaskodin työntekijälle, joka ohjaa nuoren itsenäistymiseen liittyvää työskentelyä. Opas sisältää työskentelyyn ja itsenäistymisen ohjaamiseen liittyviä kaavioita sekä menetelmäosion, jonka tavoite on opastaa työntekijää luomaan edellytyksiä myönteiselle oppimiselle. Oppaan alussa selkeytän oppilaskodin palveluprosessia kaaviolla, joka jäsentää itsenäistymisen työskentelyn osaksi sitä. Tämän jälkeen havainnollistan itsenäistymiseen tähtäävän

työskentelyn prosessin, joka auttaa työntekijää ja nuorta valmistautumaan työskentelyyn. Työskentelyn prosessi on kuvattu kolmiosaiseen kehämalliin, joka mahdollistaa prosessin jatkuvuuden, ja siihen on nimetty työskentelyn vaiheet. Työskentelyn vaiheet ovat aloitus, työskentely sekä lopetus. Jäljempänä paneudutaan työskentelyvaiheiden sisältöihin ja tavoitteisiin myös menetelmäpohjaisesti.

Oppilaskodilla ei ollut vielä olemassa olevaa prosessikuvausta itsenäistymistä tukevalle työskentelylle. Prosessikuvaus ja opas ovat tärkeä osa tulevaa kehittämistyötä. Prosessikuvauksen laatiminen tukee niin ohjaustyötä tekevää työntekijää kuin selkeyttää kuntoutuksen sisältöä koko organisaation tasolla. Strukturoitu itsenäistymisen työskentelyn prosessi asemoidaan osaksi oppilaskodin strategiaa ja perustehtävää. Tämä antaa mahdollisuuden myös kuvata toiminnan mahdollisuuksia ja vaikuttavuutta osana palvelujärjestelmää niin organisaatiossa kuin sen ulkopuolella.

Oppaan teemat ja viestintä etenevät johdonmukaisesti, joten lukijan on helppo ymmärtää tuotoksen merkitys ja tavoitteet osana päivittäistä kuntoutustyötä. Opinnäytetyöraportti ja opas yhdessä ovat lukijaa perehdyttävä työväline ohjaavan ja vuorovaikutuksellisen työtteen rakentamisessa sekä tavoitteellisen työskentelyn suunnittelussa ja toteutuksessa. Oppaan sisältämät työskentelymenetelmät ovat selkeitä ja tarkoituksenmukaisia sekä asiakasta voimavaraistavia.

5.3 Nuoren ohjausprosessin kolme vaihetta

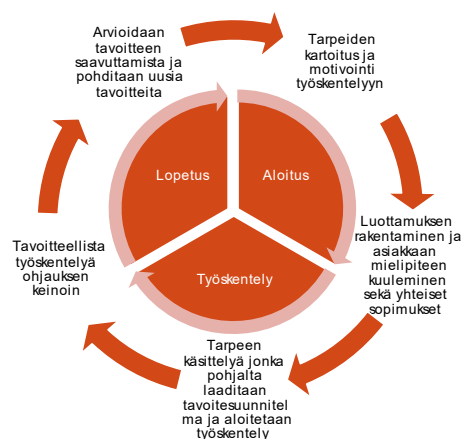
Aloitusvaiheessa ohjausprosessin etenemisen ja kokonaisuuden ymmärtäminen on keskeistä tavoitteen saavuttamisen kannalta. On tärkeää, että alusta alkaen työntekijä ja nuori tietävät mitä työskentelyltä odotetaan ja mitkä ovat sen tavoitteet. Oppilaskodin henkilöstö laatii yhdessä asiakkaan kanssa tavoitesuunnitelman, johon kirjataan muutostarpeet, voimavarat, tavoitteet sekä menetelmät tavoitteen saavuttamiseksi. Tavoitesuunnitelman laadinnassa käytetään avointa vuorovaikutusta ja ohjaavaa työtettä. Keskustelulla pyritään motivoimaan asiakasta tarkastelemaan tavoitetta yhteisenä pyrkimyksenä hänen parhaakseen.

Tavoitesuunnitelman tulee olla realistinen ja yhdensuuntainen muutostarpeen näkökulmasta. Tavoitesuunnitelman tarkoitus on selkeyttää ja johdonmukaistaa työskentelyä sekä sitouttaa asiakasta ja työntekijää tavoitteelliseen työskentelyyn.

Työskentelyvaihe toteutetaan tavoitesuunnitelmaan laadittujen asioiden mukaisesti ja soveltuvia menetelmiä hyödyntäen. Itsenäistymisen harjoittelun toteuttaminen rakentuu luottamukselliseen ja kunnioittavaan asiakassuhteeseen.

Työntekijä huomioi toteutuksessa asiakkaan lähtökohdat, eli psyykkiset, fyysiset sekä sosiaaliset vahvuudet ja rajoitteet. Työskentelyn lähtökohtana on asiakkaan omat voimavarat ja asiakkaan voimavaraistuminen. Työntekijä käyttää vuorovaiikutusta, aitoa läsnäoloa sekä kohtaamisen keinoja pyrkimyksessään auttaa asiakasta. Tavoitteellisessa työskentelyssä ei käytetä negatiivisia ilmauksia tai ongelmakeskeisyyttä, vaan korostetaan ratkaisukeskeisyyttä. Pohditaan yhdessä, miten ongelmia voi ratkaista tai vähentää. Työntekijän on tärkeä muistaa suunnitelmallisuus, eli työntekijä suunnittelee ja ennakoii ohjaustilanteita, jolloin hänelle jää aikaa työskentelyn yhteydessä asiakkaan suoriutumisen havainnointiin ja työskentelyn dokumentointiin. Oman harkinnan ja valmiuksien pohjalta työntekijä voi vahvistaa asiakassuhdetta ja sen inhimillistä puolta näyttämällä omia heikkouksiaan ja keskeneräisyyttään nuorelle. Työntekijän on hyvä muistaa, että mitä laadukkaammin ja sitoutuneemmin hän kykenee osoittamaan pyrkimyksensä auttaa nuorta, niin sitä tyytyväisempi ja myönteisempi nuori on työskentelemään.

ITSENÄISTYMIÄ TUKEVAN OHJAUKSEN PROSESSIKUVAUS



Kuvio 3. Ohjausprosessin vaiheet

Arviointi toteutetaan säännöllisesti kahden viikon välein palaute- ja arviointikeskustelussa nuoren kanssa. Arviointikeskusteluun osallistuu tällöin hoitaja ja nuori. Työntekijän ja nuoren välisen arvioinnin toteuttamiseksi työntekijä varaa kalenteriin tapaamiselle aikaa tarpeen mukaan. Arvioinnissa tarkastellaan edistymistä ja tavoitteiden saavuttamista sekä valitun työskentelyn soveltumista tavoitteen saavuttamiseksi. Työntekijä reflektoi omaa tapaansa toimia vuorovaikutuksessa kohtaavan sekä luottamuksellisen asiakassuhteen toteutumiseksi. Asiakasta tuetaan löytämään motivaatiota onnistumisista. Nuoren sisäistä toimijuutta korostetaan oikeiden ratkaisujen ja valintojen tekemisen taustalta. Tavoitesuunnitelma päivitetään vastaamaan sen hetkisiä tarpeita ja menetelmiä.

Lisäksi työskentelyä arvioidaan kerran kuukaudessa asiakkaan tiimissä, johon osallistuu koko moniammatillinen työryhmä sekä asiakas itse. Moniammatillisen tiimin tavoite on tukea työntekijää ja nuorta sekä määrittää työskentelyn keskeisiä linjauksia ja raameja. Tiimissä arvioidaan työskentelyä ja tavoitteiden saavuttamista sekä pohditaan uusia tavoitteita. Moniammatillisessa tiimissä eri ammattialan edustajat kertovat oman näkemyksensä työskentelyn toteutuksesta, peilaen sitä nuoren tarpeisiin ja laadittuihin tavoitteisiin.

Tarpeen mukaan nuoren tiimissä sovitaan uusia tavoitteita tai pohditaan keinoja aiempien tavoitteiden saavuttamiseksi. Moniammatillisen tiimin suorittamassa kokonaisarviointissa itsenäistymisen taitojen harjoittelun tavoitteet mukautuvat osaksi nuoren kuntoutuksen kokonaistavoitteita. Arvioinnista raportoidaan kirjallisesti asiakastietojärjestelmään. Kirjaukseen kuvataan nuoren suoriutumista ja edistymistä työskentelyssä. Arviointikeskustelujen jälkeen omahoitaja täydentää tavoitesuunnitelmaa tarpeen mukaan. Työntekijä voi hyödyntää tavoitesuunnitelmaa laatiessaan MMU- testiä pohtiessaan onko suunnitelma nuorelle mieluisa, mahdollinen toteuttaa ja uskottava tavoitteen saavuttamiseksi.

6 POHDINTA

Asiakkaan tarpeita ja toiveita kunnioittava kuntoutustyö on ollut minulle aina tärkeää. Omat toiveet ja halu kehittää asiakastyötä ja sen menetelmiä ovat olleet vahvasti läsnä myös tämän opinnäytetyön tekemisessä. Kehittämispainotteinen opinnäytetyö oli itselleni selkeä valinta, koska minulla on kertynyt vahva käytännön osaaminen ja tiedollinen tausta ohjaustyöstä sosiaali- ja terveydenhuoltoalalta. Kehittämispainotteisuuden avulla pystyin tuomaan omaa osaamista ja kokemusta osaksi opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitetta.

Kehittämistehtävän tavoitteet olen pyrkinyt pitämään mahdollisimman selkeinä alusta saakka. Kuitenkin huomasin, että työskentelyn edetessä jouduin tekemään myönnytyksiä itseni kanssa koskien tehtävän rajausta. Alussa kehittämistehtävän tavoite rajautui itsenäistymistä tukevien työskentelykäytäntöjen harjoitteluun ja sen kehittämiseen. Perehdyttyäni opinnäytetyössäni käsiteltäviin aiheisiin ja niiden käytännön soveltamiseen päätin laajentaa kehittämistyötä käsittämään myös vuorovaikutuksen, viestinnän sekä prosessin hallinnan menetelmiä osana asiakkaan ohjaustyötä.

Opinnäytetyössä tarkasteltujen aiheiden ja ilmiöiden rajaaminen oli haasteellista, koska useilla keskeisillä kuntoutuksen ja ohjaamisen aihealueilla on yhteisiä rajapintoja ja sidoksia toistensa kanssa miltei loputon määrä. Tämän vuoksi kirjallisuuden, teorian sekä käsiteltävien asioiden rajaaminen oli välttämätöntä, jotta opinnäytetyön alkuperäinen tavoite ei muuttuisi liikaa tai laajenisi vaikeasti ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi. Nuorisopsykiatria, nuoruus elämänvaiheena ja nuoruuteen liittyvät kehitystehtävät toimivat perustana opinnäytetyön teoreettiselle viitekehykselle. Selkeä teoreettinen näkökulma auttoi rajaamaan aihealuetta ja pitämään sen tiiviinä läpi työskentelyn. Opinnäytetyössä käsiteltävien ohjaamiseen, vuorovaikutukseen sekä tavoitteellisuuteen liittyvien teemojen ja prosessien hahmottaminen tarpeenmukaiseksi kokonaisuudeksi oli aluksi haastavaa. Tämä osittain johtui siitä, että aihealue käsitteli niitä asioita, jotka koen erityisen mielenkiintoisiksi. Niiden kohdalla minun oli vaikea vetää rajaa siihen, että mitä sisällytän opinnäytetyöhön ja mikä jää sen ulkopuolelle. Olisin halunnut käsitellä opinnäytetyössä palvelujärjestelmää koskevaa asiakasturvallisuutta

palvelun ja laadun näkökulmasta. Myös oppimisen tarkasteleminen laajemmin olisi ollut mielenkiintoinen lisä opinnäytetyöhön. Jouduin kuitenkin rajaamaan tehtävää näiden osalta, koska opinnäytetyön sivumäärä olisi kasvanut huomattavasti ja olisi voinut viedä lukijan ajatuksia pois keskeisestä ydinviestistä, eli nuoren ohjaamisesta itsenäisiin taitoihin.

Opinnäytetyötä tehdessäni pohdin paljon hoitamisen ja ohjaamisen käsitteitä ja niiden yhteisiä kompetensseja. Hoitamiselle on luonnollista painottaa hoitosuhdetyöskentelyä ennalta määriteltyjen suositusten ja terveyttä edistävien teemojen äärelle, kun taas ohjaamisen lähtökohdat nousevat enemmän asiakkaasta itseltään ja pyrkivät vahvistamaan yksilön sisäistä toimijuutta. Mielestäni nämä käsitteet eivät poissulje toisiaan tai ole toinen toistaan tärkeämpiä, vaan täydentävät hoitosuhdetyöskentelyä ja kuntoutuksen kokonaisuutta. Opinnäytetyö käsittelee työntekijän roolia ohjaajan näkökulmasta, koska halusin vahvistaa kehittämistehtävän avulla oppilaskoti Koivu 4 yksikön ohjauksellista työtettä. Oppilaskodin henkilökunta on koulutustaustaltaan hoitajia, joten ohjauksellisen näkökulman tuominen oli mielestäni perusteltua tuomaan lisäarvoa hoidollisen työn tueksi. Ohjauksellisen työskentelyn vahvistaminen oppilaskodissa tukee psykososiaalisen kuntoutustyön valmiuksia psykiatrisessa asiakastyössä.

Työelämän tarpeet määrittivät valitut menetelmät, jotka parhaiten tukivat kehittämistehtävän tavoitetta ja edistivät tiedon koontia ja tehtävän edistymistä. Kehittämisen ympäristönä psykiatrinen laitospäästämisyksikkö oli haasteellinen, koska asiakkaat ovat hyvin eritasoisia kyvykkyydeltään ja henkilökunta tekee vuoro-työtä. Koko henkilöstön kokoontuminen kehittämistehtävän äärelle olisi käytännössä ollut mahdotonta toteuttaa. Tämän vuoksi kehittämistehtävän menetelmänä dialoginen keskustelu soveltui parhaiten tiedon keräämisen ja muokkaamisen työvälineeksi kehittämissympäristössä. Se oli käytännönläheinen menetelmä, jota pystyi hyödyntämään asiakaslähtöisesti työvuorossa ja se soveltui myös henkilöstön mielipiteen kuulemiseen tilanteen niin salliessa. Jälkiviisaana voin todeta, että kehittämistehtävän ja käytännön yhdistäminen olisi pitänyt suunnitella paremmin. Yhdistämistä olisi auttanut esimerkiksi prosessikuvaus, jossa olisi ollut selkeät aikataulut työvaiheiden toteutukselle. Tämä olisi mahdollistanut työyhteisön johdonmukaisen osallistumisen opinnäytetyöprosessiin paremmin.

Toisaalta opinnäytetyön laatimiseen ja kehittämistehtävän käytännön työskentelyyn sekä aikatauluihin vaikutti asioita, joiden huomioiminen oli mahdotonta ennalta. Globaali koronaviruspandemia vaikutti opinnäytetyön etenemiseen, koska yhteiskunnan turvaamistoimenpiteinä kirjastot olivat kiinni ja lähiopetus keskeytettiin. Myös oppilaskodeille asetetut vierailukiellot rajoittivat tiedon hankintaa. Itselleni luontainen ja toimivin tapa työskennellä olisi ollut lähiopetus ja konkreettiset tapaamiset ohjaavan opettajan kanssa. Olen tottunut käyttämään nidottua kirjaa lähteenä, eikä e-kirjat ole itselleni yhtä helppoja lukea ja sisäistää tietoa. Näen koronapandemian myös asiana, joka mahdollisti minun keskittyä opiskeluun tiiviimmin. Rajoitustoimenpiteiden vuoksi vapaa-ajan harrastukset olivat tauolla ja aikaa jäi näin ollen opiskeluun tavallista enemmän.

Mielestäni avoimena haastatteluna toteutettu asiantuntijahaastattelu toimi erityisesti tässä kehittämiseen painottuvassa työskentelyssä. Haastattelu oli itselleni soveltuva menetelmä hankkia tietoa, koska toisen kuunteleminen sekä reagoiminen vastavuoroisesti on luontainen osa minun vuoro-vaikutustaitojani. Koen että vahvuuteni haastattelijana on se, että kykenen keskustelemaan laaja-alaisesti asioista työkokemukseni turvin ja yhdistämään erilaisia näkökulmia ja tarpeita osaksi haastattelun tavoitteita. Strukturoitu haastattelu ei mahdollistaisi tällaista asiayhteyksien särkemistä ja uudenlaisten toimintatapojen pohdintaa avoimesti.

Menetelmä oppaan sisältö ja raportin teoreettiset lähtökohdat ovat mielestäni yhdenmukaiset ja muodostavat yhdessä tieteellisesti perusteltuja työskentelykäytänteitä oppilaskodin toimintaympäristöön. Oppaassa on selkeästi nähtävissä yhteys alkuperäisten tarpeiden ja lopputuloksen välillä. Menetelmäoppaan juurtuminen oppilaskodin käytäntöihin tapahtuu vaiheittain kokeilun ja käyttöönoton kokemusten arvioinnin kautta. Menetelmäoppaan itsenäistymistä tukevat harjoitteet ja prosessikuvaukset selkeyttävät nuorten kanssa tehtävää johdonmukaista työtä ja tarjoavat työntekijälle uusia näkökulmia työn toteuttamiseksi. Opinnäytetyön toteutuksen ohjauksellinen näkökulma haastaa hoitoalan koulutuksen saaneen työntekijän refleктоimaan omaa työskentelyä kehittäen hänen ohjaavaa työtään.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen tiedostanut oman kirjoittamisen vastuuni ja sitoutunut noudattamaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta. Olen pyrkinyt kehittämistyöllä vahvistamaan oppilaskodissa asuvan nuoren asemaa huomioimalla hänen yksilölliset elämäkokemuksensa ja tarpeensa osana toimintaa. Työskentelyn tärkeä näkökulma on antaa nuorelle voimavaroja ja toivon kokemuksia, jotka voivat kantaa elämässä eteenpäin kohti aikuisuutta. Opinnäytetyön tekeminen on myös vahvistanut omaa arvomaailmaani sosionomin eettisen osaamisen kompetenssien pohjalta. Työskentelyn aikana olen joutunut pohtimaan omaa arvomaailmaani ja sen merkitystä asiakastyössä. Olen pyrkinyt kehittämään toimintayksikön perustehtävää huomioiden lakien ja asetusten merkitykset toimintaani. Kehittämisen lähtökohtana on ollut tuoda tarpeellista lisäarvoa toimintayksikön työskentelyyn, eikä aiheuttaa ristiriitoja. Perustelen menetelmäoppaassa tekemiäni valintoja teoreettisen tiedon avulla. Näiden valintojen keskiössä on aina asiakkaan etu ja tarpeet.

Opinnäytetyöprosessin eteneminen aina tarpeiden kartoittamisesta lähtien kohti kehittämistehtävän lopullista muotoutumista menetelmäoppaaksi vaati paljon aikaa ja minun henkilökohtaisen osaamiseni kehittymistä. Sosionomin ammatti-identiteetti on vahvistunut perehtyessäni teoreettiseen tietoperustaan, mikä on edistänyt sosionomin kompetenssien sisäistämistä osana työtapaani. Itsenäinen työskentely ja prosessin eteenpäin vieminen on vaatinut paljon voimavaroja ja kykyä sietää keskeneräisyyttä sekä riittämättömyyden kokemuksia. Opinnäytetyön tekeminen on kehittänyt valmiuksiani ajankäytön ja henkilökohtaisten velvollisuuksien priorisointiin. Tarvittavan ajan resursointi on kehittänyt omaa suunnitelmallisuuttani ja sitoutumistani asioiden hoitamiseen vaativassa aikataulussa. Kokemukset opinnäytetyön parissa ovat opettaneet henkilökohtaisia taitoja, jotka ovat tarpeellisia myös työelämän tarpeiden näkökulmasta, vahvistaen näin myös ammatillista työtötettäni.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vilhunen, R., & Wilen, M.(toim). (2003). *Nuoren aika*. (2. uud. p.). WSOY.
- Dunderfelt, T., (2011). *Elämänkaaripsykologia*. (14–15 p.). WSOY.
- Erkko, H., & Hannukkala, M. (2013). *Mielenterveys voimaksi: Käsikirja nuorisotyön ammattilaisille* (2. uud. p.). Suomen mielenterveysseura.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Furman, B., & Ahola, T. (2007). *Onnistuminen on joukkuelaji*. Helsinki: lyhytterapiainstituutti.
- Helsingin yliopisto. (i.a). *Katsauksen tyyppejä*. Saatavilla 20.4.2021
<https://blogs.helsinki.fi/kielijelppi/kirjallisuuskatsauksen-tyyppeja/>
- Hyvärinen, M., Nikander, P., & Ruusuvuori, J. (toim.). (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Vastapaino.
- Isomäki, H. (29.8.2019). Jyväskylän yliopisto. *Tutkimushaastattelu*.
<https://events.tuni.fi/uploads/2019/09/4bd3a61e-tutkimushaastattelun-vuorovaikutuksen-hallinta.pdf>
- Jälkihuolto. (i.a.). Teoksessa *lastensuojelun käsikirja*. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>
- Kajaanin Ammattikorkeakoulu (i.a.). *Haastattelu*. Saatavilla 24.2.2021
<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>
- Kanninen, P., & Uusitalo-Arola, L. (2015). *Lyhytterapeuttinen työote*. PS-kustannus.
- Kirveslahti, K., Siven, T., Vahala, M., Vihunen, R., & Metso, V. (toim.). (2018). *Kasvunaika* (7. uud. p.). Sanoma pro.
- Kivelä, V., & Lempinen, J. (2010). *Arki hallintaan. Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen*. Kirjapaino Jaarli Oy.
- Korppinen, M-L., Korppinen, E., & Pollari, J. (1994) *Arviointi oppimisen tukena*. WSOY.
- Kronqvist, E-L., & Pulkkinen, M-L. (2007) *Kehityopsykologia. Matkalla muutokseen*. WSOY.

- L 417/2007. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=i%C3%A4lkihuolto#L12>
- Lyytinen, P., Korhonen, M., & Lyytinen, H. (toim.). (1995). *Näkökulmia kehityspsykologiaan* (1.–2. p.) WSOY.
- Lämsä, A-L. (toim.). (2009). *Mun on paha olla: Näkökulmia lasten ja nuorten hyvinvointiin*. PS- kustannus.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (19.2.2019). *15–18-vuotiaan persoonallisuuden kehitys*. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/15-18-v/15-18-vuotiaan-persoonallisuuden-kehitys/>
- Mielenterveystalo. (i.a.-a). *Nuoruusiän psyykkisten oireiden arviointi*. Saatavilla 13.2.2021 <https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/vanhemmille-ammattilaisille/tietoa-ammattilaisille/arviointi/Pages/Nuoren-psyykkisen-kehityksen-arviointi-ja-varomerkit.aspx>
- Mielenterveystalo. (i.a.-b). *Psykososiaaliset hoidot*. Saatavilla 3.3.2021 <https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/Hoitomootoja/Pages/Psykososiaalisethoidot.aspx>
- Moilanen, I., Räsänen, E., Tamminen, T., Almqvist, F., Piha, J., & Kumpulainen, K. (toim.). (2004). *Lasten- ja nuorisopsykiatria* (3. uud. p.) Duodecim.
- Mäkelä, J. (8.10.2012). *Perheneuvola verkoston koulutus- ja kehittämispäivä* [PowerPoint-diat]. <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/tukeva/jukka-makela-8.10.2012>
- Sinkkonen, J. (toim.). (2010). *Nuoruusikä*. WSOY.
- Rentola, M. (2019). Hyvä opas. Teoksessa R. Jussila, E. Ojanen, & T. Tuominen (toim), *Tieto kirjaksi* (s. 92–96).
- Terveystieteiden tutkimuskeskus. (2018). Tutkimus ja kehittäminen. *Tavoitteellisuus*. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/sosiaalisen-kuntoutuksen-opas/palvelun-sisallot/yksilotyoskentely/tavoitteellisuus>
- Vaalijala. (i.a.-a). *Kuntoutusyksiköt*. <https://www.vaalijala.fi/kuntoutusyksikot>
- Vaalijala. (i.a.-b). *Nuorten oppilaskodit*. https://www.vaalijala.fi/nuorten_oppilaskodit

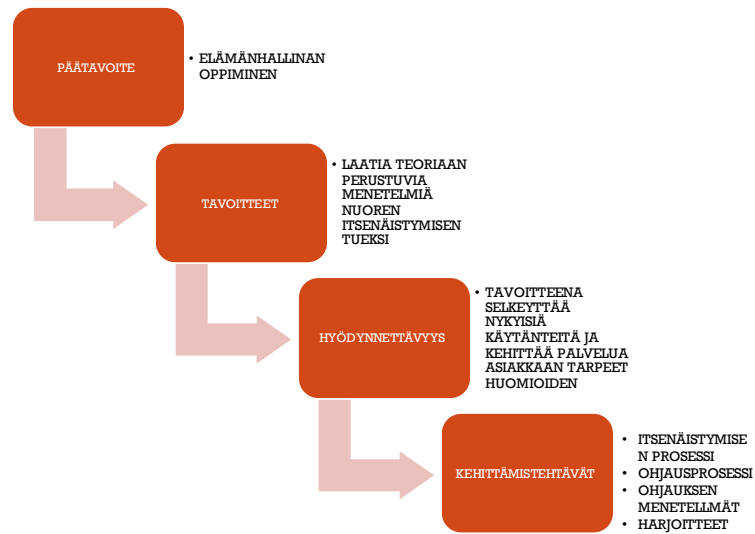
Valtioneuvoston kanslia. (2018). *Kuntoutusjärjestelmän kokonaisuudistus*.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160569/7-2018-Kuntoutusjarjestelman%20kokonaisuudistus.pdf>

Peavy, R. (1999). *Sosiodynaaminen ohjaus*. Työministeriö.

LIITE 1. Kehittämistehtävän tavoitteen kuvaus

KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAVOITTEEN KUVAUS



LIITE 2. Menetelmäopas

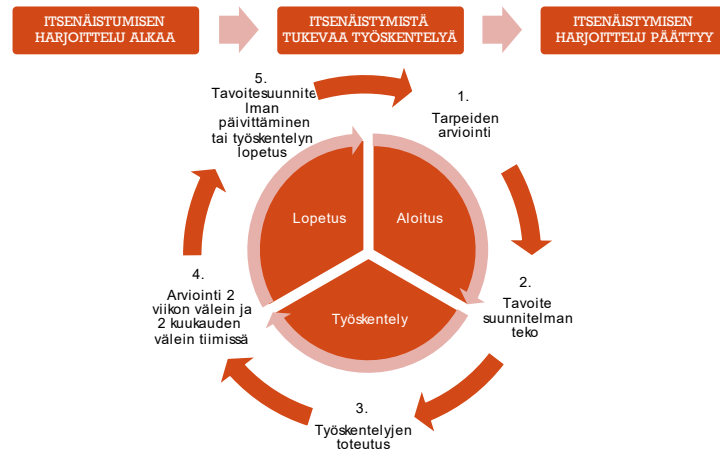
MENETELMÄOPAS -OPPILASKODIN NUORTEN OHJAAMINEN JA TUKEMINEN ITSENÄISIIN TAITOIHIN

TOIMINTAEHDOTUS NUORTEN ITSENÄISTYMISTÄ TUKEVALLE TYÖSKENTELYLLE

NUOREN ITSENÄISTYMISEN POLKU OPPILASKODISSA



ITSENÄISTYMISEN HARJOITTELUN PROSESSIKUVAUS OPPILASKOTI KOIVU 4:SSÄ.



ITSENÄISTYMISTÄ TUKEVAN OHJAUKSEN PROSESSIKUVAUS



OHJAUSPROSESSIN VAIHEET

▪ MUISTA ETTÄ ON KYSE PROSESSISTA JOKA ALKAA JA PÄÄTTY SUUNNITELLUSTI. PROSESSIN TOTEUTTAMISESSA ON TÄRKEÄÄ TAVOITTEEN LISÄKSI SE, ETTÄ YHTEINEN TEKEMINEN JA KULJETTU MATKA ON ASIAKASTA VOIMAVARAISTAVAA EI TYÖSKENNELLÄ SIIS PELKÄN TAVOITTEEN TAKIA, VAAN ONNISTUMISEN KOKEMUKSIEN RIKASTAMISEKSI ARJESSA. HYVIN SUUNNITELTU JA TOTEUTETTU TYÖSKENTELY TUO MYÖS PARHAAN TULOKSEN.

▪ SELKEÄ OHJAUSPROSESSI AUTTAA NUORTA HAHMOTTAMAAN TOIMINTAA JA SEN ETENEMISTÄ. TÄMÄ EDISTÄÄ YHTEISYMMÄRRYSTÄ JA TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISTA.

TYÖSKENTELYN MENETELMIÄ PROSESSIN ERI VAIHEISSA





- TARPEIDEN KARTOITUS
MONIAMMATILISESSÄ TIIMISSÄ
YHDESSÄ ASIAKKAAN KANSSA
- ASIAKKAAN VALMIUDET JA
VOIMAVARAT
- LUOTTAMUKSEN RAKENTAMINEN
- ITSENÄISTYMISSPROESSIN YHDESSÄ
LÄPIKÄYMINEN
- AVOIN KESKUSTELU TYÖSKENTELYYN
LIITTYEN JA ASIAKKAAN MIELIPITEEN
KUUNTELEMINEN
- OHJATAAN ASIAKASTA LÖYTÄMÄÄN
OMIA SISÄISIÄ JA ULKOISIA
MOTIVAATION LÄHTEITÄ
- YHTEISET SOPIMUKSET JA SÄÄNNÖT



- TARPEIDEN KÄSITTELYÄ, ELI MISTÄ
TARVE TYÖSKENTELYLLE SYNTYY?
- MIKÄ NUOREN TILANNE ON NYT?
- MITÄ TARPEESEEN VASTAAMISELLA
VOIDAAN SAAVUTTA?
- MIKSI SE ON TÄRKEÄÄ?
- KUINKA TAVOITTEESEEN PÄÄSEMINEN
LISÄÄ HYVNVOINTIA?
- TAVOITESUUNNITELMAN LAATIMINEN
- TYÖSKENTELYN MENETELMÄT JA
HARJOITTELU LAADITUN
TAVOITESUUNNITELMAN MUKAISESTI
- KIRJAA TYÖSKENTELY
ASIAKASTIETOJÄRJESTELMÄÄN



- ARVIOIDAAN TYÖSKENTELYÄ, ELI SAAVUTETTIINKO TAVOITTEET?
- ONNISTUTTIINKO TOTEUTUKSESSA JA SUUNNITELMALLISUUDESSA?
- NUORELTA PALAUTE TYÖSKENTELYSTÄ JA KEHITTÄMISIDEAT
- VARMISTETAAN ETTÄ NUORELLA ON SELVILLÄ TULEVAISUUDEN SUUNNITELMAT JA TARVITTAVA TUKI SEN TOTEUTTAMISEKSI. LAADITTAAN SUUNNITELMAT TARVITTAESSA JA KARTOITETAAN TUEN TARPEET.
- VALMISTAUDUTAAN TYÖSKENTELYN JA ASIAKASUHTEEN PÄÄTTYMISEEN. VARATAAN RIITTÄVÄSTI AIKAA SEN PROSESSOIMISEEN.

ARJENHALLINNAN OSA-ALUEET





- POHDI NUOREN KANSSA AIHEALUEITA KESKUSTELEMALLA JA VALITSE NÄIHIN PARHEITEN SOVELTUVIA MENETELMIÄ

- YHDISTÄ TYÖSKENTELYYN MAHDOLLISUUKSIEN MUKAAN KONKREETTISTA TEKEMISTÄ OPPIMISEN TUEKSI. MUISTA ETTÄ OPPINEN JA ASIOIDEN SISÄISTÄMINEN VAATHI LUKUISIA TOISTOJA.

- ALUKSI NUORI TARVITSEE ENEMMÄN TUKEA JA OHJAUSTA. KUN ASIAT ALKAVAT SUJUA ITSENÄISESTI, NIIN ANNA NUORELLE TILAA ONNISTUA. MYÖS EPÄONNISTUMINEN KUULUU OPPIMISEEN JA KEHITTÄÄ ONGELMANRATKAISU KYKYÄ. SALLI SIIS EPÄVARMUUS JA KESKENERÄISYYS. NAUTTIKAA ONNISTUMISESTA!



- KOTI

- MISTÄ OMA ASUNTO?
- ASUMISEN TUKITOIMET?
- MIKÄ TEKEE OMAN KODIN?
- VÄLTTÄMÄTTÖMÄT KODIN TARVIKKEET
- HANKINTOJEN BUDJETOINTI
- OSTANKO UUDEN VAI KÄYTETYN

- YMPÄRISTÖ

- OMAN KODIN SISUSTAMINEN JA SEN SUUNNITTELU
- YMPÄRISTÖN HOITAMINEN
- SIIVOAMINEN
- PYYKINPESU
- KUKKINE KASTELU
- KODINKONEIDEN KÄYTTÄMINEN JA HUOLTO
- PIHATYÖT
- KÄYTTÄYTYMINEN ASUNNOSSA JA TALOYHTIÖN SÄÄNNÖT
- LEMMIKIT



HYGIENIA

MITÄ HYGIENIA TARKOITTAAN?

MIKSI YLLÄPITÄÄ HYVÄÄ HYGIENIAA?

MITEN HYGIENIAA YLLÄPIDETTÄÄN?

TERVEYS

FYSINEN TERVEYS?

PSYKKINEN TERVEYS?

KUINKA TERVEYTTÄ YLLÄPIDETÄÄN?

LÄÄKITYS

RAVINTO

LIIKUNTA

UNI JA LEPO



- **RUOKAHUOLTO**
- RESEPTIKANSIO
- KAUPPALISTA
- PÄIVÄYKSET
- ELINTARVIKKEIDEN SIOITTELU JÄÄKAAPPIIN
- JÄÄHDYTYS JA PAKASTAMINEN
- RUOKA HYGIENIA
- RUUAN VALMISTUS
- KIERRÄTYS JA JÄTEHUOLTO
- SÄHKÖLAITTEET JA KÄYTTÖTURVALLISUUS
- PALOVAMMOJEN EHKÄISY JA HOITO
- ALKUSAMMUTUS(SAMMUTUSJAUHE/PEITE)

- **RAHA-ASIAT**

- TULOT JA MENOT POHDINTA
- BUDJETTIRIISI
- NETTIPANKKI JA NOSTOAUTOMAATTI
- TALOUDELLINEN EDUNVALVONTA
- TUKIEN HAKEMINEN
- LUOTTOTIEDOT
- LAINAT JA PIKAVIIPIT



- **VUOROKAUSIRYTMII**

- MIKSI SE ON TÄKREÄÄ?
- MIKÄ TUKEE VUOROKAUSIRYTMIIÄ
- RUOKAILUT

- **AJANHALLINTA**

- PÄIVITTÄISTÄ AJAN KÄYTTÖÄ STRUKTUROIVIA MENETELMIÄ
- PÄIVÄOHJELMA
- VIIKKO-OHJELMA
- VIIKKOPÄIVKIRJA



- ITSENÄISTYVÄN NUOREN VERKOSTOKARTTA
- SOSIAALINEN VERKOSTOKARTTA
- VERKOSTOKARTTA YSTÄVILLE
- KUINKA KÄYTTÄYDYN JA KESKUSTELEN MUIDEN KANSSA?
- YSTÄVÄT JA YSTÄVYYS
- SEURUSTELU JA SEKSUAALISUUS
- KUINKA HUOMIOIN MUUT?
- KUINKA ERIMIELISYYDET RATKAISTAAN



- KOULU
- OPISKELUN MERKITYS YHTEISKUNNASSA
- KOTITEHTÄVÄT
- TYÖSSÄOPPIMINEN
- ATK-TAIDOT
- JATKO-OPISKELU
- TYÖ
- TUETTU TYÖSKENTELY
- TYÖPAJAT
- PALKKATYÖ VAI MIELEKÄS TEKEMINEN YHTEISÖISSÄ JA JÄRJESTÖISSÄ
- VAPAA-AIKA
- PERHE
- YSTÄVÄT
- HARRASTUKSET
- LEPO JA OMA AIKA
- PÄIHTEET
- VOIMAUTUMINEN/PALAUTUMINEN



- ITSENÄISTYVÄN NUOREN VERKOSTOKARTTA
- VERKOSTOKARTTA YSTÄVILLE
- ELÄMÄNJANA
- KUITIT ARJESTA
- BUDJETTIRIIHI
- MUUTTAJAN MUSITILISTA
- TAVOITEPORTAAT
- AGRSSION HALLINTA
- MIELENTERVEYDEN KÄSI
- SOSIAALINEN VERKOSTOKARTTA
- ERILAISET KORTTI-TYÖSKENTELYT
- NETISTÄ LÖYTYVÄT HARJOITTEET (TERVEYSKYLÄ.FI, MIELENTERVEYSTALO YMS.)
- ARKIASKAREIDEN HARJOITTELU YHDESSÄ.



- OHJAAVA TYÖOTE
- MOTIVOINTI
- VUOROVAIKUTUS
- KUNNIOITUS
- RATKAISUKESKEISYYS
- TAVOITTEELINEN TYÖSKENTELY
- SUUNNITELMALLISUUS
- TOIVON LUOMINEN



- Ohjaavalla työotteella voidaan kannustaa nuorta auttamaan itseään omista lähtökohdistaan käsin ja näin edistää ohjattavan omia valmiuksia itsestään huolehtimisessa. Hyvällä ja onnistuneella ohjauksella voidaan vähentää elämäntilanteisiin ja muutoksiin liittyvää pelkoa ja ahdistusta. Ohjauksen laatu vaikuttaa myös nuoren kokemukseen siitä, että kuinka tyytyväinen hän on saamaansa tukeen. Työntekijän on hallittava sisällöllisesti ja menetelmällisesti ohjaamansa asia. Ohjaamisen onnistumiseen vaikuttavat työntekijän omaksumat valmiudet kuten, vuoro-vaikutus taidot, aito läsnäolo, dialogiset taidot sekä asiakkaan kohtaaminen kiireettömästi



- Motivaatio on uuden oppimisen lähtökohta. Ulkoisiin asioihin perustuva motivaatio, kuten palkkio tai uhkaus ole yhtä tehokas keino motivoida, kuin sisäistä oppimisintoa tukeva tavoitteellisuus. Ohjaajan on tärkeä olla itse innostunut ja arvostaa omaa työtään, jotta hänellä on edellytyksiä motivoida asiakasta työskentelyssä.

- Oppilaskodin työntekijän, joka ohjaa nuorta itsenäistymiseen on pyrittävä aktivoimaan nuoren omaa sisäistä motivaatiota oppimiseen. Oppilaskodilla työntekijän on tärkeä kuunnella nuoren omia toiveita ja tavoitteita työskentelyn alusta saakka. Tarvittaessa nuorta voi tukea löytämään sisäistä motivaatiota esimerkiksi käyttämällä itsenäistyvän nuoren roolikarttaa pohdinnan tukena.



- Ammatillinen vuorovaikutus rakentuu etenkin osallisuuden ja dialogisuuden varaan. Asiakastyössä ammatilaisen tulee muistaa, että hän työntekijänä kantaa vastuun vuorovaikutuksen toteutumisesta ja toteutuksesta. Onnistuneessa vuorovaikutuksessa asiakas kokee, että hänestä välitetään ja häntä kunnioitetaan. Toimivassa vuorovaikutuksessa on mahdollista sanoittaa tärkeitä asioita rehellisesti. Onnistunut vuorovaikutus vähentää väärinymmärryksien sekä olettamuksien mahdollisuutta.

- Hyvään vuorovaikutukseen pyrkivältä työntekijältä vaaditaan itsensä tuntemista ja kykyä arvioida itseään keskustelijana. Työntekijän on kyettävä tunnistamaan omia tunteita ja säätämään käyttäytymistään. Ävoin ja aito tahto tehdä asioita asiakkaan hyväksi on onnistuneen vuorovaikutuksen lähtökohta.



- Työntekijän ja nuoren kohtaamista ja keskinäisen kunnioituksen merkitystä hyvän asiakassuhteen rakentamisessa tulee korostaa. Tämän aikakauden nuoren ja työntekijän nuoruudessa vallinneet auktoriteettikäsitteet ovat muuttuneet ajan saatossa. Aikaisemmin työntekijä nautti enemmän kunnioitusta oman ammattiroolinsa kautta. Nykyään työntekijän on ansaittava nuoren kunnioitus omilla menetelmillään ja kohtaamisen taidoillaan. Hyvä tapa kohdata nuoria on esimerkiksi paljastaa omia heikkouksia, tietämättömyyttään sekä rajallisuuttaan. Näin toimimalla työntekijä näyttää nuorelle inhimillisyyttään ja näyttäytyy ammattiroolinsa takaa, jolloin aidolle kohtaamiselle on enemmän edellytyksiä.



- Ratkaisukeskeisen työotteen mukaisessa kohtaamisessa on keskeistä nuoren toiveikkuuden herättäminen ja sen ylläpitäminen. Asiakassuhteessa yhteistyötä on tehtävä kunnioittavaan ja arvostavaan sävyyn nuoren itsemääräämisoikeus huomioiden. Työskentelyssä tulee hyödyntää luovuuden mahdollisuuksia ideoissa uusia toimintatapoja sekä ratkaisuja tavoitteiden saavuttamiseksi. Muutostarpeet ja ongelmat esitellään tavoitteina, eikä niiden yhteydessä käytetä negatiivisia ilmaisuja. Nuori itse osallistuu tavoitteiden määrittelyyn. Ongelmakeskeisyydestä luovutaan ja otetaan uusi näkökulma pohtimalla mitä harjoittelemalla, tekemällä sekä opettelemalla ongelma ratkeaa tai vähenee, eli mitä halutaan saavuttaa näin toimimalla.



- Tavoitteellisen työskentelyn tunnusmerkkeihin kuuluu asiakkaan ja työntekijän yhteinen pohdinta asiakkaan omista toiveista liittyen muutostavoitteisiin, kuinka niihin pyritään, mitä asiakas on valmis tekemään muutoksen eteen sekä mikä on työntekijän rooli muutoksen tukemiseksi. Tavoitteellisessa työskentelyssä työote on valmentava ja rinnalla kulkeva. Valmentavaa työtettä käytettäessä työntekijän tulee varata yksilöohjaukseen sekä koko prosessin läpikäymiseen riittävästi aikaa. Tavoitteellisen työotteen tarkoitus on voimavaraistaa asiakasta, jolloin hänen oma kokemuksensa itsestä toimijana vahvistuu. Työntekijän on tärkeä uskoa muutoksen mahdollisuuteen ja kannustettava asiakasta muutokseen. Asiakkaan kokemus toivosta on tärkeää voimavaraistumisessa



- Työskentelyn onnistumista tukee hyvä etukäteisvalmistelu, eli harjoituksen suunnitelmallisuus. Hyvin toteutettu suunnitelma mahdollistaa ohjaajan keskittymisen havaintoihin ja työskentelyn dokumentointiin. Ohjaukseen sisältyvä motivointi on oleellista. Ohjaajan tulee puhua selkeästi ja rauhallisesti, jotta nuori kuulee ja ymmärtää kuulemaansa. Ohjaus kannattaa jakaa osiin, jotta yksittäiseen työvaiheeseen ei tule liikaa ohjeita. Ohjeita voi antaa sanallisesti, kirjallisesti sekä kuvina. Ymmärtämisen voi tarkistaa pyytämällä nuorta selittämään tehtävän lopuksi.



- Toivo on vuorovaikutuksellinen kokemus, jota on mahdoton ylläpitää yksin. Työntekijä voi toiminnallaan ylläpitää nuoren toivon kokemusta tai ehkäistä sen syntymistä. Työntekijän tulee ylläpitää nuoren toiveikkuuden kokemusta siten, että tavoitteet laaditaan siten että ne ovat saavutettavissa ja nuori voi kokea onnistumisen iloa. Tavoitteen saavuttamisen kokemus lisää toiveikkuutta omista kyvyistään ja rohkaisee nuorta hakeutumaan uusiin haasteisiin.

TAVOITESUUNNITELMA

- VALITAAN KONKREETTINEN TAVOITE
- KEINOT KUINKA TAVOITTEET SAAVUTETAAN?
- MILLAISIA KÄYTÖNNÖN MENETELMIÄ KÄYTETTÄÄN TAVOITTEEN SAAVUTTAMISEKSI
- ASIKASKOHTAINEN MENETELMÄ JOSSA VOI KÄYTTÄÄ LUOVUUTTA
- EI ASETETA LIIAN KAUKAISTA TAI VAIKEAA TAVOITETTA.
- ISOT KOKONAISUUDET PILKOTAAN JA TEHDÄÄN NIISTÄ OSATAVOITTEITA
- LAADITAAN TAVOITESUUNNITELMA

ESIMERKKI TAVOITESUUNNITELMASTA

Päätavoite: Oppia valmistamaan itselle terveellistä ja ravitsevaa ruokaa

Konkreettiset tavoitteet: laskea budjetti, valita ruoka ja resepti sekä laatia kauppalista. Pohtia raaka-aineiden terveellisyyttä ja valita terveellisiä toteutus vaihtoehtoja, käydä kaupassa, huolehtia kylmäketjun toteutuminen, keittiötarvikkeiden oikea ja turvallinen käyttö, hygieniasta huolehtiminen, ruuan valmistus, tarjolle asettaminen, ruokailutavat, jälkien siivous sekä roskien vienti.

Menetelmät: Budjettiriihi, eli laske ruuanlaittoon päiväkohtainen käyttövara omien tulojesi mukaan. Huomioi että lasket budjetin realistisesti ja sen mukaan minkä verran tulevaisuudessa itsenäisesti/tuetusti asuessa on mahdollista käyttää rahaa. Ohjaava työote, motivointi sekä ammatillinen vuorovaikutus. Positiivinen ja toiveikas ilmapiiri.

Muista: Ei liian isoja tavoitteita kerralla, pilko tavoitteet osiin. Huomioi nuoren voimavarat ja jaksaminen suunnittelussa. Esimerkiksi toteuta työskentely aluksi viikonloppuisin, kun nuorella on vapaata koulusta. Tavoitteellinen ja suunnitelmallinen työskentely mahdollistaa hyviä oppimisen ja onnistumisen kokemuksia. Aluksi vahvempaa ohjausta ja tukea. Edistymisen seurauksena tukea vähennetään ja vastuuta siirretään työskentelyssä nuorelle. Tavoitteena nuoren oman toimijuuden ja elämänhallinnan kokemuksen vahvistuminen.

LOPPUSANAT

- NYT OLET PERHETYNYT OPINNÄYTETYÖNÄ TUOTETTUUN TOIMINTAEHDOTUKSEEN LIITTYEN NUOREN ITSENÄISTYMISEEN JA SEN TUKEMISEEN OPPILASKODISSA. MITÄ AJATUKSIA SE HERÄTTI? TOIVOTTAVASTI SE INSPIROI SINUA KUTEN MINUAKIN KIRJOITTAJANA.
- TOIVON ETTÄ TOIMINTAEHDOTUS ANTAA SINULLE VÄLINEITÄ KEHITTÄÄ OMAA AMMATILLISTA TYÖOTETTA JA SELKEYTTÄÄ ITSENÄISTYMISEEN LIITTYVIÄ TYÖSKENTELYPROSESSEJA TOIMINTAYKSIKÖSSÄ.
- HARJOITTELU TEKEE MESTARIN NIIN OHJAAJASTA KUIN OHJATTAVASTA. ANNA ITSELLESI AIKAA SISÄISTÄÄ JA OPETELLA TOIMINTATAPAA YHDESSÄ ASIAKKAAN SEKÄ TYÖYHTEISÖN KANSSA.
- TÄMÄ TOTEUTUS TOIMII LÄHTÖKOHTANA ITSENÄISTYMISTÄ TUKEVALLE TYÖSKENTELYLLE JA SEN JATKOKEHITTÄMISELLE OPPILASKOTI KOIVU 4:SSÄ.



KIITOS
